15
240

ANTONII MIZALDI MONLVCIANI, DE MVNDI SPHÆRA, ſeu Coſmographia, Libri tres: figuris & demonſtrationibus illuſtrati.

AD ILLVSTRISSIMAM PRINCIPEM *Margaretam Valeſiam, Biturigum Ducem.*

LVTETIAE,
Apud Guilielmum Cauellat, in pingui Gallina, ex aduerſo collegij Cameracenſis.
M. D. LII.
Cum priuilegio Regis.

ORONTII FINÆI, REGII Lutetiæ Mathematicarum profeſſoris, & illuſtratoris, proſopopœia ad Coſmographicum Mizaldi opuſculum.

HEVS, quò tam præceps, Mizaldi Sphærula, tendis?
Præſtaret latuiſſe domi: nam triſtis vbique
Inuidus oblatrat: cuius lacerabere morſu,
Ni tibi proſpicias: malè cognita tēpora ſunt hæc:
Quæ multos gignunt, qui cùm nil ædere poßint
Dignum laude, tamen gaudent maledicere doctis:
Carpendíſque aliis famam venantur inanem.
Hos prudens refuge: & doctos inquire, bonóſque:
Illis ex animo (niſi me præſagia fallunt)
Grata eris: ac hilari vultu ſpectabere. vade,
Vade igitur fœlix, Mizaldi Sphærula, quando
Eſt tibi ſic viſum: & longißima tempora viue:
Authoríſque tui nomen diffundere perge.

ἐκ πόνȣ, ὁ κλέος.

ILLVSTRISSIMAE

Principi Margaretæ Valeſiæ, Biturigum Duci, & Chriſtianiſſimi Regis Henrici, ſorori vnicæ, Antonius Mizaldus Monlucianus

S. P. D.

DEMOCRITVS, Princeps illuſtriſſima, furnariam caſam aliquãdo ingreſſus, & ibi à ſuis inuentus cũ pauperculis Ruſticis diutiùs ad ignem conſediſſe, varióſque ſermones hinc inde miſcuiſſe: videns illos ob id admirari, ac pudore neſcio quo ſuffundi: ſolito more ſubridens, introite & vos, ait, ſunt enim & hîc etiam Dij. Quorſum hæc? nimirum vt ex iſto tanti Philoſophi apophthegmate, in promptu habeam, quod, inuerſâ hiſtoriâ, ſæculi huius Moroſophis quamplu-

rimis opponam. Qui ruſtico neſcio quo pudore acti, ruſticè mirabuntur, quòd pauperculum literarum profeſſorem libenter admittas, facilè audias, & cum illo in colloquium ingenuè deſcendas: tenuéſque eius Muſas non ſolum plauſibili vultu excipias, ſed quæcunque tibi ſcribunt, & candidè offerunt, candidiùs legas, ac relegas. His itaque, ſubridens, prudenter reſpondebo, legite & vos: ſunt enim & hîc etiam Dii, Deorúmque cœleſtium centuriæ innumerę. Imò verò, in media Coſmographicæ huius caſulæ penetralia, cum illuſtriſſima Principe irrumpite. Ibi, mundi cœlíque theatrum ſupra omne miraculũ admirabile, ſpectaculúmque, ſupra omne id quod ſpectari poteſt, ſpectabile, videbitis, ac ſuſpicietis. Cuius nullũ artificem alium præter Deum Opt. Max. vlli

mortalium ponere,nec licet,nec fas
eſt. At,ſtructurã explicare,& admi-
rabilem Architectũ celebrare,nemi-
ni nõ conceſſum.In quo,cùm ſupe-
rioribus hybernis menſibus totus eſ
ſem,atque ſollicitè meditarer,cuinã
pręcipitatã,veriùs q̃ elaboratã ea in
re lucubratiũculam meã, deuouerẽ:
ecce, Fato meo bono,de multis vna
occurriſti,Princeps ornatiſsima,cui,
quidquid id eſt,ex animo cõmitte-
rem,ac cõſecrarem.Memini enim,q̃
iucũdè & humaniter,lapſis hinc an-
nis quatuor,Phęnomena mea,& aë-
rias Ephemerides, Latine primùm,
deinde Gallicè (licet alteri nũcupa-
tas)exceperis,ac legeris:méque ante
dulciſsimũ conſpectũ tuum venire,
libẽter ſuſtinueris.Vbi,in inſtructiſ-
ſima omni genere librorum cellula,
Excellentiã tuã Muſis & Gratiis ſa-
cra facere,& eruditæ lectioni ſedulã

operã nauare, nõ ſine ingenti volu-
ptate animaduerti, deprehendi, & a-
pud me laudaui. Nemini impono,
quod verũ eſt dico. Quæ res, permul
tis os præcludere poterit, qui impu-
denter, veriùs q̃ prudenter inſultare
mihi ſolent, ꝙ Excellentiæ tuæ, Coſ-
mographicũ hoc meũ opuſculũ de-
uouerim. Vah (inquiũt) quid Princi-
pi virgini cũ literis? quid Regis filiæ,
Regis ſorori, & Reginę nepti, cũ Phi
loſophia, & Mathematicis? ô vanas
cogitationes! Quaſi verò literarũ ſtu
dia, ad ſolos pauperes relegata ſint:
nouúmque eſſe debeat, ac prodigii
loco habendũ, quòd hodie Reginæ,
& Principes virgines, Heroides item
ac nobiles fœminę, literis ornatiores
eſſe malint, q̃ pompa ac faſtu: quòd
virtutibus inſigniri ſanctiùs habeãt,
quàm titulis & imaginibus nobili-
tari: quòd Philoſophicis diſciplinis

animum excolere rectiùs ducant, quàm luxu frangi, & delitiis tabeſcere: quòd Vniuerſitatis mundi pulcherrimã Architecturã, Coſmographiam (inquã) præ oculis habere, & animo circunferre, ac legere potiùs eligant, quàm vanis ſpectaculis ſeſe dedere: quæ, ſicuti mentem eneruãt, ita bonos mores deploratè perdunt. Præclarè itaq; facis, ac prudẽter vitã inſtituis, Princeps nobiliſsima, dum ſpretis iſtis Nobiliũ, & veræ Nobilitatis iniquiſsimis iudicibus, animũ virtutibus, ac diſciplinis excolere ſatagis: & eruditos omnes illorũque lucubrationes, libẽter admittis: ac triſtes à te abire nõ ſinis. Hac ſanè via, nuper extinctus, quid inquã extinctus? imò verò apud omnes omnium nationũ ſcholas, perpetuò victurus Chriſtianiſſimus pater tuus Franciſcus, Nauarrorũque Regina, ami-

ta tua incomparabilis, ſolida ad im-
mortalitatē fundamenta ſibi iecerūt:
Quæ & tueri,& promouere,tantarū
virtutū hęres Chriſtaniſs.Rex noſter
Henricus,quibus poteſt modis,pro-
greditur. Cuius veſtigiis, quantū li-
cet,pulchrè inhæres.Dominus, qui
facientes adiuuat, & Regū, ac Prin-
cipum corda in manu habet,vtriuſ-
que conatus augere, & propenſam
in literas & literatos voluntatē hāc,
ſemper nobis ſeruare dignabitur. Fa
ciétque, vt præſentem meam fœtu-
ram de mundi Sphæra, & Coſmo-
graphia,in tuo nomine diuulgatam,
amare pergas,ac probare. In quo fœ
liciter valebis,Princeps illuſtriſſima,
ac Mizaldum, ſiquidē dignū ducis,
fouere incipies. Lutetiæ, poſtridie
reparatæ ſalutis humani generis per
Ieſum Chriſtum Crucifixum,

1 5 5 2.

TRES LIBELLI ANTONII Mizaldi, de mũdi Sphæra, ſiue Coſmographia, hæc in ſumma habent,

PRIMVS oſtendit omnia prouidentia gubernari: probátque Deum rerum mũdi vniuerſarum authorem, tam ſurſum, quàm deorſum pro arbitrio dominari. Habet inſuper mũdanæ Sphæræ deſcriptionem per ſingula elementa, ipſúmque cœlum breuiſsimá: necnon pulcherrimas demonſtrationes, quòd terra ſit figuræ rotundæ, vti etiam aqua: quæ duo vnum globulum conſtituunt. Adhæc, quòd eadem cẽtrum ſit Vniuerſitatis: in cuius meditullio, abſque vllo motu, ſuſpenſa libratur: & quòd ſenſibilem magnitudinem non habeat, ſi toti mundo, atque adeò ſupremo cœlo conferatur. Poſtremò, quòd cœlũ ipſum omnia mundi elementa, réſque omnes inferiores, intra ſe, ſub orbiculari figura cõcludat. Ex quibus omnibus elegans πόρισμα, ſiue corollarium elicitur: quòd toti mundo ſphærica figura appoſitiſsimè quadret: ipſúmque totum, ſiue Vniuerſum, ſanéquam rectè, mundi Sphæra nuncupetur.

Huius libri præcipua ſummáque capita, hac digeruntur ſerie.

PRopoſitio in totum opus, cum breui enumeratione rerũ in illo ſcribendarũ: cui poſt inuocationẽ, apta ad narrationẽ ſubtexitur Paraſceue.

Quid mundus,& quòd Deus lateat in omnibus eius partibus, quæ vnũ admirabile corpus conſtituunt,quod Vniuerſum vocàt. Adhæc,quòd omnia,tam ſurſum,quàm deorſum,ſumma prouidentia,ac ratione diſpenſet.

Mũdi,ſeu Sphęræ totius Vniuerſi,diuiſio breuiſſima in elementarẽ regionẽ, quę quatuor corpora ſimplicia cõplectitur:& æthereã,quę nũc cœlum, nũc quĩta eſſentia, vulgò à Philoſophis dici ſolet.

Elemẽtaris regionis deſcriptio ſanèquã dilucida, breuis,& accurata:& in primis terrę,ac partiũ ei⁹.

Terrã in meditullio mundanæ Sphęræ,ſeu Vniuerſi,ſtabili põdere,abſque vllo motu, ſub orbiculari figura librari,ac firmiter pendêre.

Terrã mundi totius,ſiue Vniuerſi centrũ eſſe:& quòd ſenſibilem magnitudinẽ non habet, ad totũ mundum collata:cuius reſpectu,puncti vicem iure obtinere cenſetur.

Terrã orbicularis eſſe figurę,globoſę,ac rotũdę.

Aquæ locus, & deſcriptio pulcherrima, eàque breuiſsima:cum eius natura,& energeîa.

Aquã orbicularis eſſe figuræ, ac globulum vnũ cum terra facere.

Aẽris, & regionum illius locus, deſcriptióquę elegans,breuis,ac dilucida.

Ignis locus,& deſcriptio ſanèquã pulchra:cũ his quæ ad illum pertinẽt, & ex illo fiunt, ac cõſtant.

Cœlum eſſe vndique ſurſum:cui iamiam deſcripta mundi elementa omnia ſubſternuntur,nedum

ſola terra. Adhæc, quòd figuram habeat orbicularem, non abſque iuſta ratione.

Quòd Sphæræ nomen mũdo, de quo hactenus, perappoſitè quadret: ipſúmque totũ, ſiue Vniuerſum, Sphęra mũdi, ſanequàm rectè nuncupetur.

FINIS LIBRI PRIMI.

SECVNDVS liber habet numerũ, ordinem, ſitum, nomina, & motum cœleſtium ſphærarum: aliáque ad illas pertinentia: cum pulcherrima delineatione omnium circulorum, tam maiorum, quàm minorum: ex quibus cœleſtis Sphæra compingi vulgò imaginatur: non neglecto vſu, natura, ſitu, ac ratione ſingulorum.

Huius præcipua, ſummáque capita, hac digeruntur ſerie.

Breuis propoſitio, & nomenclatura rerũ deſcribendarum: cũ abrupta inuocatione, viam ad narrationem vtcunque faciente.

Quid cœlum, & quibus rebus in genere cõſtet: ſiue quas in partes vulgò diuidatur.

Cœlum, ac Sphæras cœleſtes inferiora omnia circuncludere: eáque ſecum (excepta terra) perpetuò rapere: vbi de motu primi orbis, ſeu ſummi mobilis, non pauca.

Cœleſtes ſphæras omnes ab Oriente, per Meridiem in Occaſum, intra horas quatuor & viginti, quotidie volui, ac reuolui.

Cœleſtes Sphæras alium habere motum à iam poſito:& quòd propria vi in ſupremũ, ſummúmque cœlum nitantur:ab Occaſu, per Meridiem in Orientẽ orbiculari inceſſu tẽdendo. Vbi de motu, numero,& ordine cœleſtiũ orbium. Adhęc, quanto tempore ſuam reuolutionẽ Sphęra quælibet,vi propria,& motu cõgenito abſoluat,ac perficiat.

Cœleſtes Sphæras omneis , & illarum itẽ ſtellas vniuerſas, ex quibus tota cœleſtis machina coaleſcit,à ſe,& ſuis formis naturali motu agi, ac moueri,non violento.

Cœleſtium Sphærarũ magnitudines varias eſſe, vti etiam motus. Vbi de miranda velocitate primi mobilis,ſeu ſummi,& ſupremi cœli.

Cœleſtis Sphæræ,& itẽ mundanæ,centrũ,axis, & poli:circa quę tam reuolutiones,quàm motus, ſurſum fieri imaginamur.

Cœleſtis Sphæræ,vti etiam mundanæ,polos duplices eſſe.

Sex maiorum circulorum cœleſtis Sphæræ (qui de multis aliis præcipui habẽtur) deſcriptio,vſus, natura,& ſitus. In primis Zodiaci,ſeu obliqui circuli: quem & vitæ, & interitus viam,perappoſitè dixerunt Peripatetici.

Æquatoris,ſeu Æquinoctialis circuli deſcriptio, vſus,natura,& ſitus.

Meridiani circuli deſcriptio,vſus,natura,& ſit⁹.

Duorũ Colurorũ, Solſtitii ſcilicet vtriuſque, & Æquinoctii,deſcriptio,vſus,natura,& ſitus.

Admonitio in præcedentia,& ſequentia.
De quibuſdam aliis circulis maioribus cœleſtis Sphæræ: ſed minùs præcipuis,ac neceſſariis.
Quatuor circulorum minorum cœleſtis Sphæræ (qui de multis aliis vulgò celebres habentur) deſcriptio,vſus,natura,ac ſitus.Et in primis Tropici Cancri,ſiue Æſtiualis circuli,& Solſtitialis.
Tropici Capricorni, ſiue Brumalis circuli, & Solſtitialis,deſcriptio,vſus,natura,& ſitus.
Admonitio in præcedentia,& ſequentia.
Circuli Arctici, ſiue Borealis, deſcriptio, vſus, natura,& ſitus.
Circuli Antarctici, ſiue Auſtralis, deſcriptio, vſus,natura,& ſitus.
Admonitio non negligenda.
Quatuor nunc deſcriptos, & poſitos minores circulos, totum cœlum in quinque ſpatia dirimere, quæ zonas priſci Aſtronomi ritè nuncuparunt.
Minores alios circulos à iam dictis,& poſitis,in cœleſti Sphæra imaginari,ac deſcribi.
Nullos circulos, ſiue maiores, ſiue minores illi fuerint : nec item polos, & axem, motum in cœlo vllum ex ſe habere, & agnoſcere. Imò re vera nequaquam ibi ſubſiſtere : quin potiùs ſurſum commentitios omneis eſſe : quorum ingenioſa excogitatio, ſummis laudibus vbique eſt proſequenda.

Cœleſtem Sphærá,hiſce iam poſitis circulis multiplicibus circunſcriptam,duplicem eſſe: ſiue dupliciter reſpectu terræ imaginari.

Quid Sphæra recta: & quinam propriè ſub illa habitare dicantur.

Quid Sphæra obliqua: & quinam propriè ſub illa habitare dicantur.

FINIS LIBRI SECVNDI.

TERTIVS liber,deſignationes omniũ circulorum cœleſtis Sphęræ,tam maiorũ,quàm minorũ(ſuperiore libro deſcriptorũ)figurat, & demonſtrat:partibus etiamnũ expreſsis imaginũ octauæ Sphæræ,per quas circuli ipſi hodie trãſire exiſtimantur. Exhibet præterea Geographica quędam,ex eodem ſuperiore libro,tam deprõpta, quàm pendentia: de zonis terreſtribus, climatibus, locorum longitudinibus, & latitudinibus, mẽſuris item, & aliis ad Geographicam lectionẽ, & vſum ſummopere conducentibus.

Huius præcipua,ſummáque capita,hac digeruntur ſerie.

SEx maiorum circulorũ cœleſtis Sphæræ,antea deſcriptorũ,deſignationes pulcherrimæ,vt in cœlo eſſe illos hodie imaginamur:& à ſe inuicẽ diſtinguere poſſumus.Quæ deſignationes,ſicuti ſimulachrorum octauæ Sphæræ partes & loca (per quæ hodie ipſi circuli agũtur,& trãſeunt)dilucidè

ob oculos ponũt: ita totam cœli faciem nobis familiarem, ac perſpicuam reddunt.

Zodiaci deſignatio, vt hodie illum in cœlo eſſe imaginamur: qua duce, & ab aliis circulis, per ſere nã noctẽ, facilè poſthac diſtingui poterit, & ſuas res ob oculos, minimo negotio, cuiuiꝰ deponere.

Æquatoris deſignatio, vt hodie illum in cœlo eſſe imaginamur, qua duce, &c.

Meridiani, et Horizõtis deſignatio, vt hodie, &c.

Coluri Æquinoctiorũ deſignatio, vt hodie, &c.

Coluri Solſtitiorum deſignatio, vt hodie, &c.

Circuli Lactei, qui inter cœli circulos maiores à plæriſque recenſetur, deſignatio: vt hodie ab omnibus ſpectatur.

Ratio nomenclaturæ eiuſdem circuli, varia ac multiplex.

Quatuor minorum circulorũ cœleſtis Sphæræ, vt hodie illos eſſe imaginamur in cœlo, & ab aliis diſtinguere poſſumꝰ, deſignatio pulcherrima, quę ſimulachrorũ octauæ Sphæræ ſtellatorũ, loca, per quæ hodie ipſi circuli tranſeunt, dilucidè ob oculos ponit, ac profert.

Circuli Arctici, ſiue Borealis deſignatio, vt hodie illũ in cœlo imaginamur: & ab aliis circulis per ſerenam noctẽ diſtinguere, ac ſecernere poſſumus.

Tropici Cancri deſignatio, vt hodie, &c.

Tropici Capricorni deſignatio, vt hodie, &c.

Circuli Antarctici deſignatio, vt hodie, &c.

Admonitio non aſpernanda, in iam dicta.

Quinque terreſtium zonarum, quæ totidem parallelis in cœlo reſpondent, & præcipuas mundi regiones conſtituunt, deſcriptio, temperatura, ſitus, & proprietas.

De Antipodibus, Periœcis, & Antœcis.

Admonitio breuiſsima.

Terram vbique habitabilem eſſe, contra plæroſque: ac nullas hodie terreſtres zonas, ſiue mundi partes & regiones inhabitabiles dici debere.

De mundi climatibus, & illorum diſtinctoribus parallelis: cum recepta cuiuſque ratione, & nomenclatura. Inſuper, quòd plura climata quàm ſeptem ſtatui debeant.

Locorum longitudines quomodo excipiendæ, & diſtinguendæ.

Locorum latitudines quomodo excipiendæ, & diſtinguendæ.

De gradibus longitudinum Geographica quædam.

De gradibus latitudinum Geographica quædã.

Geographicarum menſurarum, ordo, & nomenclatura.

FINIS LIBRI TERTII
& vltimi.

ANTONII MIZALDI MONLVCIANI DE MVNDI SPHAERA, SIVE Coſmographia, Liber primus.

QVÆ ſit mundanæ ſphæræ ſtructura, quis author, PROPOSITIO.
Quo digeſta modo veniant elementa, quid illis
Sit proprium, quæ vis ſummè miranda, quis ordo
Cœlorum, quinam motus, quæ forma, quot orbes,
Deinde quibus cyclis cœleſtis machina conſtet,
Quos præſtent vſus, & quo ſint ordine ſurſum,
Quas habeant ſedes hodie, per quæ aſtra ferantur,
Et quid conueniat cum cœlo denique mundus
Hîc canere, & breuiter, claréque oſtendere cuiuis
Incipio: ex imis repens ad ſumma, Deúmque
Oſtendens paſſim manifeſto numine ſpargi:
Ac regere ingentem concordi fœdere molem.
Ardua res ſanè, noſtris quoque viribus impar:
Audebo tamen, & mundi rectore vocato
Aggrediar: ſpernit virtus infracta labores.

NVOCA-TIO.

Ergo, ſumme pater rerum, Deus optime, cuius
Tam pulchrū, támque immenſum ſapientia mūdū
Condidit ex nihilo, & regit, aſſiduéque tuetur,
Dexter ades: paruúmque, tua bonitate, Poetam
Aſpice: qui cœlos dum geſtit ſcandere, quando
Et laudes celebrare tuas, tua pangere regna,
Omni conatur ſtudio, & molimine, nugis,
Quas tulit in Latium mendaci Græcia verſu,
Nō eget: aut Phœbo, aut Parnaſō, aut fōtibus vllis,
Doctiloqui quoſcunque ſolent haurire Poëtæ:
Solum te ſitiens, cui cœlum, & ſydera parent.

Quid mundus: & quòd Deus lateat in omnibus eius partibus, quæ vnum mirabile corpus conſtituunt, quod vniuerſum nuncupant. Adhæc, quòd ille pro arbitrio vniuerſa tam ſurſum, quàm deorſum regat, ac ſumma prouidentia, & ratione diſpenſet.

NARRATIO cum dilatata demōſtratione, & mundi diffinitione.

Quicquid vbique vides, aër, cœlum, mare, terra,
Vnum conſtituunt ſub mundi nomine corpus:
Cuius membra, licet variè diſtincta putentur,
Sunt cognata tamen miróque in fœdere perſtant:
Atque Dei numen ſpirant, paſſímque fatentur.
Quod ſi non eſſet, ſi non bene nexa maneret

Machina, cœleſtis verbo fabricata magiſtri:
Nec tantam mundi regeret Prudentia molem,
Præcipiens concors vt ſit diſcordia: certè
Non eſſet ſtatio terris, non ambitus aſtris:
Hærerétque ſibi mundus, ſtandóque rigeret.
Non ſua diſpoſitos ſeruarent ſydera curſus:
Nóxque alterna diem fugeret: rurſúmque fugaret:
Séque ſuis peterent vinclis elementa ſolutis.
Non Phœbus terris lucem, radióſque calentes,
Non generandarum præberet ſemina rerum.
Aëra finitimum conſumeret impiger ignis:
Non tempeſtiuas pluuias demitteret aër:
Nuda foret tellus: æquórque extingueret ignem:
Aut igni potiùs piſcoſum areſceret æquor.
Non imbres alerent terras: non æquora venti:
Non pelagus fonteis: nec ſtaret ſumma per omneis
Par ſemper parteis, æquo digeſta parente:
Vt neque deficiant vndæ, nec ſydera nobis:
Nec cœlum iuſto maiúſue, minúſue feratur:
Nec ſolitum permutet opus. Sic omnia toto
Diſpenſata manent mũdo, dominúmque ſequũtur.
Eſt igitur Deus, ac ratio, quæ cuncta gubernat.
Cur nos diſpoſitis vicibus conſurgere Signa,
Et velut imperio cœptos abſoluere curſus
Cernimus? ac proprios ſemper remeare per orbes?
Cur eadem æſtiuas exornant ſydera noctes?

Prouidentia omnia gubernari, ac ratione, nec fruſtra.

Demõſtratio pulcherrima, quòd omnia, à Deo, Ratione, & mente diuina gubernantur, cõtra Epicureos.

Semper & hybernas eadem? certámque figuram
Quiſque dies ponit mundo, certámque relinquit?
Non Deus eſt author, qui non mutatur? & à quo
Non alium videre patres, aliúmue nepotes
Cernent? quis prohibet Solem decurrere ad Arctos,
Aut mutare vias, aut cœptos vertere curſus?
Quis vetat excidere in terram pendentia ſurſum
Aſtra, ac tellurem mediis obuoluier vndis?
Non Deus eſt author, qui nō mutabitur vnquam?
Vi diuina mundũ regi. *Ergo opus hoc immenſo conſtructũ corpore mundi,*
Membráque naturæ diuerſa condita forma,
Vis diuina regit: verbóque, & numine, mundi
Omnigenis rebus ſphæram locupletat, alítque:
Fœcundat, mouet, ac tacita ratione gubernat.

Mundanæ ſphæræ, ſeu Vniuerſi, breuis ac compendioſa diuiſio.

Duplex mũdi diuiſio. M*Vndus in æthereum (qui deſuper imminet) orbem,*
Inque elementorum (quæ ſubſunt) corpora, rectè
Diuiditur: veluti veteres ſcripſere magiſtri:
Poſtremum paucis ſtringemus verſibus: illinc
Ceu gradibus factis, & ſtrato limite, curſim
Ex imo, ad ſummi ſcandentes culmina cæli.
Ergo, elementaris mundus, telluris, & vndæ,
Aëris, ac ignis comprendit corpora: quorum

Ordine naturæ breuibus deſcriptio verbis
Hæc tibi tradetur, patientem ſi dabis aurem.

Mundi ætherei, ac elementaris pictura
& demonſtratio.

Terræ, & partium eius deſcriptio pulcherrima, eáque breuiſsima.

HVmani generis tellus poſſeſsio, pro qua
Tot rixæ, & cædes, & prælia, dãna, dolores
Surgunt: Oceani circúmque, intráque ſonante

Terræ circunſcriptio, & ſitus.

Alluitur fluctu paßim: ac, velut inſula, toto
Eminet è ponto: & mediis ſtans extat ab vndis:
Non immerſa, volente Deo, cui ſumma poteſtas
In terram, mare, cœlos, aëra, denique flammam.
Hăc, multæ & variæ ſpecies hominū, atq; ferarū,
Aëriæque colunt volucres: pars eius ad Arctos
Aſpicit: Auſtrinis pars eſt habitabilis oris:
Pars tenet occaſum: pars denique vergit ad ortum:
Sub pedibúſque iacet noſtris, ſupráque videtur.
Hanc circà roſeis noctéſque, diéſque quadrigis
Sol vehitur: ſed nox aduerſa in parte creatur.
Illa, ſinu nitidis diſtinctas floribus herbas,
Et varios promit non vno è ſemine fœtus:

Terræ ī ſuas partes diſtributio.

Cui montes inſunt, colles, cliui, tumulíque,
Conualles, campi, rupes, fauces, iuga, rura,
Syluæ, ſtagna, lacus, fontes, fluuij, atque paludes,
Stirpes, & flores: necnon animalia quæque:
Vrbes, & pagi, fructus, villæ, oppida, vites,
Saxa, metalla, Ceres, vitæ opportuna tuendæ:
Queis vnum (bonitate ſua) natura, Deúſque
Præpoſuere hominem: & regem fecere timendum.
Hæc ſanè reliquis infirmior eſt elementis:
Debiliórque: etenim ſi diſcindatur ab æſtu,

Terræ infirmitas cum aliis elemētis collata.

Aut ferro, aut alia quauis ratione, redire
In ſeſe nequit: ac diductas iungere parteis.
Aſt aqua, ſi fuerit diuiſa, recurret in vnum

Extemplo: & rurſus veluti prius integra fiet.
Sic aër, ſic ipſe ignis dum dilaniantur,
Cumprimùm coëunt, diſſectáque mẽbra reducũt:
Ac remanet facto de vulnere nulla cicatrix.
Vnde hoc? nimirum, quia ſunt meliora, magíſque
Perfecta: & propria poſſunt virtute moueri.
Tota hodie tellus partes narratur habere
Quattuor: Europam, dico, Libyámque, Aſiámque,
Necnon Americam à primo inuentore vocatam.
Europe recipit noſtratia Gallica regna:
Quattuor in partes diuiſa: Aquitanica prima eſt:
Celtica conſequitur: deinde & Narbonica: necnon
Belgica: quæ Borei pelagi ſe extendit ad oras.
Nil ſequor vlterius: ne quis me iure notare
Poßit: quòd fines poſitos mihi, denique metam
Tranſiliam: ergo memor cœpti, me colligo tandem.

Terræ, ſeu orbis terrarum partes quatuor.

Terram in meditullio mundanæ ſphæræ, ſeu vniuerſi, ſtabili pondere, abſque vllo motu, ſub orbiculari figura librari, ac firmiter pendêre.

QVòd verè medium mundi ſit terra, probari
Inde poteſt, quia ad illam ſedulò quæque recurrunt,

Terrã mundi medioxumum conſtituere demõſtratur.

Quæ vel labuntur, vel tendunt rite deorſum,
Ceu ad centrum, in medio defixum corpore mundi,
(Ad quod κοσμοποιητής iuſſit grauia omnia ferri,
Ac naturali motu illinc cedere nuſquam.)
Vnde, ferè cunctis terra eſt immobilis, ac ſe
Suſtinet in medio, & propria grauitate tuetur.
(Vt viſum eſt illi, qui temperat omnia nutu)
Vndiq; enim in centrũ cõcurrit prona, globúmque
Explet cõpactum, denſum, ſolidúmque, & opacũ:
Cui nulla eſt leuitas, grauitas quãplurima, necnon
Tanta, vt nemo aliquo poſſit comprendere ſenſu.
Quòd ſi tu leuiora, eadem mihi mobiliora
Ponis, ſi terræ globulum leuitate carere

Terram eſſe grauẽ, ſtabilem, põderoſam, ac immobilẽ demonſtratur.

1. *Annuis: huic certè nec punctum mobilitatis*
Aſcribes: quapropter erit grauis, & ſine motu.
2. *Amplius, ille pater rerum, mundíque creator*
Omnia, quæ fecit, voluit motu, atque quiete
Diſtingui: tellurem (mundi imum, mediúmque,
Circa quod cælum tot iam peruoluitur annis)
Vna quies tenuit: poſſedit cætera motus.
Vnda fluit, ſempérque aër agitatur, & ignis
Non manet, ac ſtabili neſcit ſtatione morari.
Præcipuè tamen in cœlo eſt vis maxima motus,
A quo, quæ ſubſunt, cuncta inferiora mouentur:
Vt tibi perſpicuè poſthac monſtrare ſtudebo.
3. *Præterea, motum quiduis certa ratione*

Debet ad immotum componi,& rite referri:
Vt noſci inde queat motus,valeátque notari
Totius mundi harmonicus conſenſus ad vnguem.
Iam,cùm ipſum cœlum aſsiduè moueatur,habebit
Verè opus immoto,& defixo corpore:qualis
Cenſetur tellus:ergo eſt immobilis,atque
Vnam de cunctis retinet mediam vndique ſedem
Immenſi mundi,ac librato pondere pendet.

Terram in medio mũdi libratã pendêre, nihil miraculi habere.

Quod te non valdè turbet,cùm pendeat orbis
Cœlorum,in nullo ponens veſtigia fundo:
Vt de perpetuo conſtat,celeríque rotatu
Illius:& motu vario rerum variarum,
Quas habet,atque palam depromit nocte,diéque.
Hinc ſuſpenſus abit Phœbus curſu moderato,
Cũ Luna, & ſtellis, mũdũ luſtránſque,fouénſque.
Cœlum ergo pendet ſurſum,tellúſque deorſum:
Quæ niſi librato media eſſet pondere, certè
Non ageret curſum, reliquis ſubeuntibus aſtris,
Phœbus ad occaſum, ac nunquã remearet ad ortũ:
Cynthia nec celeres regeret per inania bigas,
Nunc illos infrà irradians,illos modò ſuprà:

Terram in medio vniuerſitatis mũdi pendêre immobiliter demõſtratur.

Nec matutinis fulgeret Lucifer horis:
Heſperus,immerſo dederat qui lumen Olympo.
Eſt igitur mediam mundi ſortita cauernam
Tellus:& toto pariter ſublata profundo,
Immota,ac ſtabilis,fixóque in pondere pendens.

Cõcluſio ſuperiorũ demõſtrationũ

Nec patulas diſtenta plagas, ſed condita in orbem
Vndique ſurgentem pariter, paritérque cadentem
Cum vaſto pelago: veluti mox ſcribere pergam.

Terram in medio mundi, quieſcere, ac librari: quæ pictura etiam capiti ſequenti ſeruiet.

Terram mundi totius (ſiue Vniuerſi) centrum eſſe. & quòd ſenſibilem magnitudinem non habet ad totũ mundum collata, cuius reſpectu, puncti vicem iure obtinere cenſetur.

Quæ demõ[ſtr]ationes, [q]uòd terra [ſi]t mũdi centrum & me[di]ũ, aliæ à ſu[p]erioribus.

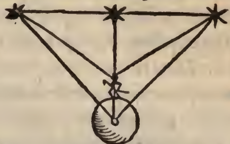
SVnt variæ cauſæ quòd tellus debeat vſque
Mundi totius centrum, mediúmue vocari:
Terricolis etenim ſublimia ſydera quæque
Exortum, occaſum, & ſummũ retinentia cœlum,

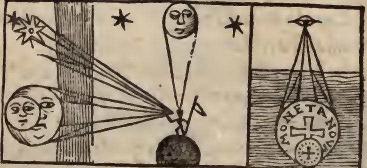
Mole ſub æquali ſemper ſpectantur vbique:
(Si fumos tollis, nebulas, ſparſóſque vapores,
Qui maiora ſolent mentiri corpora quàm ſint)
Quod nuſquam fieret, ni mundi terra teneret
Centrum, cum vaſto pelago: quod partibus æquis
A ſummo cœlo, & ſtellis diſtare videtur.
Adde, quòd à quocunque loco, & quauis regione
Terræ, dimidium cœlum infrà ſemper habetur,
Et ſuprà: quod fit, quia tellus infima verum
Illius eſt centrum: reliquas cauſas reticebo
Scriptas à multis, cœli mundíque peritis:
Quos (tibi dum meliora paro) fac ſedulò voluas, Demonſtr tiones, quo terra ſenſi lem magn tudinem n habeat ad cētrũ mũdi
Aut doctos adeas facili bonitate magiſtros.
His poſitis, aliud cupio te noſcere, nempe
Molem ſenſibilem ad mundũ, cœlúmque ſupremũ
Terræ nullam eſſe: vt ſtellarum oſtendere poſſunt
Aſpectus varij, inuariatæ denique turbæ 1.
Cœleſtes, quemcunque locum calcaueris orbis: 2.
Necnon dimidium cœli viſum: inſuper vna 3.
Auſtrinas Vrſas quærentibus, vſque polaris
(Vt Boreas etiam) variatio facta meando: 4.
Necnon aſtrorum: pariter mutatio lucis,
Ac noctis: iunges, quòd ſydera cuncta videntur 5.
Per totum mundum (cum Luna demito Solem)
Parua licet terra multò maiora ferantur:
Si Stilbonta vnum aufers, & Lunã, Venerémque.

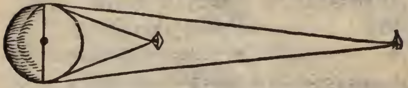
Ni contentus abis,rurſum proponimus,orbe
6. *Terrarum toto ſimul AEquidialia facta:*
Quódque mathematica inuenerũt organa:quorum
7. *Centrum cum mundi centro prorſum eſſe videtur,*
Porrò,credibile eſt, quòd ſi quis ſcanderet orbem
8. *Lunæ,aut Mercurij,proſpectarétque deorſum,*
Terram ne minima, imò nulla ex parte videret:
Quanuis huic etiam Phœbeam lampada donet:
Nam tota ad cœlum exigui puncti inſtar habetur.
De ſtellis ſecus eſt: ſeu fixæ, ſiue vagantes
Hæ fuerint: rutilo quas ſurſum lumine paſſim
Obſeruamus: habent etenim ſua corpora,terra
Maiora: Hermetem tollũt,Lunam,Venerémque.
Cætera (ſi quæ ſunt) librorum lectio docta
Explebit: quando non omnia poſſumus omnes.

llas ferè
nes terra
maiores

Stellas ſæpe æquales apparere circa terram, ni viſus impediatur.

Reliquæ demonſtrationes petendæ ſunt ex ſequentibus picturis.

Terram orbicularis eſſe figuræ, globoſæ, ac rotundæ.

Sphærica telluri (vt cœlo) datur vndiq; forma.
Cui neq; principiũ eſt vſquã, nec finis in orbẽ.
Idcirco terris non omnibus omnia Signa
Conſpicimus: nuſquam inuenies fulgere Canopum,

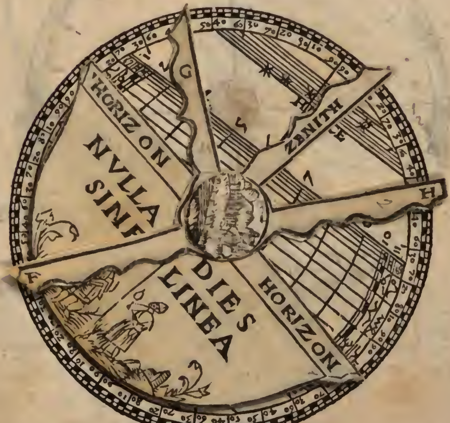
Variç demõ ſtrationes q terra ſphæri cæ ſit figuræ 1.

Donec Niliacas per Pontum veneris oras.
Sic quærent Helicen, quibus ille ſuperuenit ignis:
Nam laterum tractus teretes, ſparſique tumores
Eripiunt terræ cœlum, viſúſque coërcent.
x eclip- *Te teſtem das Luna tui glomerabilis orbis,*
mnibus *Quæ cùm merſa nigris per noctem deficis vmbris,*
: nô ap- *Non omnes pariter confundis ſydere gentes:*
re tem- *Sed priùs Eoæ quærunt tua lumina turbæ:*
2. *Pòſt, medio ſubiecta polo quæcunque coluntur:*
Vltima ad Heſperios pullatis volueris alis:
Seráque in extremis quatiuntur gentibus æra.
Quòd ſi plana foret tellus, ſimul icta per omnem
Deficeres mundum, toto ſpectabilis orbe:
Sed, quia per teretem deducta eſt illa tumorem,
His modò, pòſt, illis appares, Delia, terris
(Vt Sol, & quæuis cœlorum ſydera ferme)
Exoriens ſimul, atque cadens: quia ferris in orbem
Ventris: & accliuis pariter decliuia iungis,
Atque alios ſuperas gyros, alióſque relinquis.
3. *Addo, quòd formam præ ſe fert corporis vmbra:*
Per Lunæ eclipſes totas ſpectatur ad vnguem
Terreni globuli proiecta vmbra eſſe rotunda:
Ergo rotũda manet tellus, & ſphærica ad vnguẽ.
4. *Inſuper, ipſe polus mundi ſurgítque cadítque,*
A Borea oppoſitum rectà quærentibus Auſtrum:
5. *Eoíſque citò, Heſperiis tardè aſtra videntur:*

Quod tumor Ʋnus agit telluris ſphæricus: ex quo
Rurſum colligitur terrarum forma rotunda.
Siquæ ſunt aliæ cauſæ, Ʋt ſunt, lectio docti
Aſtronomi expediet, cum Ʋiua Ʋoce magiſtri.

Doctorũ authorũ lectio multa docet, quæ verſib⁹ tradi renuũt.

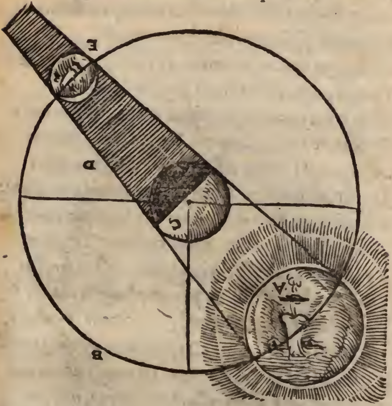
Primæ demonſtrationis, & item quintæ, pictura, quam ad ea, quæ de Horizõte, & ſphæra recta, ac obliqua lib. 2. deſcribuntur prudenter aptare poteris.

Secundæ demonſtrationis, & quartæ, pictura qualiſcunque, non inelegans. Quæ etiam vſui eſſe poterit his quæ inferiùs tradentur.

Tertiæ demonſtrationis pictura.

Aquæ locus, & deſcriptio pulcherrima, eáque breuiſsima: cum eius natura, & energia.

IN faciem terræ procumbit aqua: & fluit intra
Illius venas, vt fonteis excitet: vnus
Ac vapor exhalet ſurſum: qui ſedulò verſus
In pluuiam, terras ſaturat, fœcundat, alítque:
Aëráque ex ipſo ducentem ſemina paſcit.
Sub regione ergo craſſa, imáque aëris, vnda eſt:

Locus elementi aquę, & eius vſus.

Vnda (inquā) Oceani quæ terram circuit omnem:
Anguſtóque freto Herculeas ingreſſa columnas
Diffundit ſeſe longè, latéque pererrat,
Diuerſum nomen retinens: vt ſunt loca, per quæ
Tranſit, diuerſa: hiſtoriis paßim celebrata.

Aquis nomina imponi à locis per quę tranſeunt.

Hæc terræ occultas perreptat aduſque cauernas:
Et fluit, ac refluit ſemper: variúmque ſaporem
Accipit: vt varia eſt tellus, per viſcera cuius
Tendit: ab hac longo iam tēpore flumina manant:
Flumina, quæ pelago veniunt: iterúmque marinos

Irrequietam eſſe aquarū naturam.

Ad fluctus properant, illinc reditura vicißim,
Vt tellurem onerent: deinde aëra: poſteà ſenſim
Quà venêre, fluant: vis paucis plurima dicam?
Hac abeant, illac redeant, & agantur in orbem,
Aßiduè: vegeténtque (vt ſanguis corpora) terrā.
Hinc fit, vt Oceano manet vis omnis aquarum:
Qui fluit, ac paßim refluit, noctéſque, diéſque
Scandit, deſcendit, turget, gignit, parit: ex quo
Vndarum genitor narratur vatibus eſſe.

Oceanum aquarū parentem eſſe omnium.

Quaſcūq; orbis habet nymphas, hic ædidit omneis,
Partim ſub terra, partim ſuprà, ingredientes:
Partim etiam grauidis de nubibus egredientes.
Sed meminiſſe decet, corpus telluris, & vndæ,
Vnum ſphæralem globulum ſimul ædere: cuius
Parteis detexit diuúmque, hominúmque poteſtas,
Ad proprios vſus viuentum, ſtante figura.

Terrā cum aqua vnum globulū facere.

CC1013

Aquam orbicularis eſſe figuræ, ac globulum vnum cum terra facere.

Corpus aquæ totum, formā retinere rotundam Demonſtrationes quòd aqua ſit figuræ ſphæricæ.
Oſtendit ſignum poſitū propè littora Ponti,
Soluente à portu naui, longéque fluente.
Nam ſenſim viſum refugit: ſeque eripit vltro 1.
Ex noſtris oculis, medio ſurgente tumore
Æquoris, in quocunque loco ſedem tibi nauis
Præſtet: idem poteris de ipſa quoque dicere naui, 2.
Cùm ſe dat ventis: nam ſtanti in littore, velox
Vaneſcit: quod aquæ donabis iure tumori.
Monſtrabunt eadem ſcopuli viſi, atque latentes. 3.
Si cauſas alias hic à me fortè requiris,
De tellure priùs conſcripta, eiúſque figura
Conſule: nanque vnū globulum cōponere tradunt Terræ & aquæ globus, ac ſuperficies eadem.
Cum terra immēſum pelagus: quapropter vtrique
Ferme conſimiles poteris ſubtexere cauſas.

Trium demonſtrationum ſuperiorum pictura.

Aquam & terram vnum globulum ſimul conſtituere.

Aëris, & regionum eius locus, necnon deſcriptio dilucida, breuis, ac pulchra.

Locus aeris, & natura.

ET terras, vndámque, vagus cōplectitur Aër,
Huc, illuc variè diffuſus: & omnia paſſim,
Ne detur vacuum, perreptans: déque vapore
Conformans pluuias, tonitru, igneis, nubila, flatus.

In aera vapores duplices ferri. Adhæc quæ illic gignantur.

Quicquid enim tellure ima, atque fluctibus vndis
Exhalat: ſenſim huc mutato corpore fertur:
Idque, vapor ſolet eſſe duplex: leuis, aridus, vnus,
Vnde ignes fiunt varij, per inane volantes:
1 *De quibus haud pridē librū vulgauimus amplū.*
2. *Frigidus eſt alter, craſſus, ſimul & grauis: ex quo*
Nunc rores bibulis latè funduntur in aruis:

Nunc atræ incumbunt nebulæ, conuallibus imis:
Aut plantis cœlo fuſæ ſparguntur, & herbis
Pergratæ pluuiæ aut ſuſpecto verbere grando 7.
Irruit: aut canis albeſcunt rura pruinis:
Aut niuibus montes longè, vaſtéque teguntur. Tres aeris regiones, & earũdem natura.
Hæc verò cuncta emittit circunfluus Aër,
Aptè diſtinctus triplici regione: ſuprema
Accipit æthereum vicino ex igne calorem, 1.
Necnon Vulcani ſemper ſitit vſta camino. Suprema aeris regio.
Hîc vbi (ſi ſicca & tenuis ſuccenditur aptè
Materies) apparent aſtra cadentia cœlo:
Ignitæque trabes æſtiua nocte micantes,
Atque alia id genus humanas turbantia mentes:
Vt ſunt non viſi regnis impunè Cometæ.
Pars media (vt ſcribũt) verè eſt gelidiſſima: necnõ 2.
Semper ab inflexu radiorum amota, malignum Media aeris regio.
Frigus, & algentem latè complexa rigorem.
Hîc fiunt pluuiæ, nubes, ac fulmina, ſæuo
Cum tonitru: variíque agitantes nubila venti.
Infima pars calida eſt, atque humida: nã vapor illã 3.
Humectat, liquidis exhalans iugiter vndis: Infima aeris regio.
Ac Solis radius, ſic vel ſic, vſque reflexus
Calfacit: vt cœlũ atque ſolum permittit, agítque:
Ergo, æquè patiens eſt frigoris, atque caloris:
Alternáſque vices, alterna ſorte rependit:
Vere tepens, æſtate calens, eadem horrida bruma.

Hic fiunt ignes, nebulæ, cum rore pruinæ:
Authoris liber, qui Cometographia inſcribitur.
Cætera de noſtris tibi ſunt noſcenda Cometis.
Nempe illic multis deſcribimus Aëra verbis:
Et quæcunque eius triplici in regione parantur.

Ignis locus, natura, & deſcriptio ſanéquam elegans: cum iis quæ ad illum pertinent, ex ipſo fiunt, & eundem occultè continent.

Locus elementi ignis, & eius natura.
IGnis ad æthereas volucer ſe continet arces,
Summáque complectens imi faſtigia mundi,
Flammarum vallo naturæ mœnia firmat:
Nam quæ ſunt cœlo, & Stellis propiora coruſcis,
Debent nobiliora etiam, & meliora putari:
Perbellè ergo priſci ignem ſcripſere propinquum,
Contiguúmque orbi Lunæ, ſed luce carentem:
Vrentem tamen in primis: miréque calentem.
Quod verum eſſe docet ratio: nam nocte videmus
Demõſtratio quòd ſurſum verus ſit ignis.
Per ſudum volitare faces, flammáſque vagari
Aëra per liquidum: & delabi ſydera cœlo:
Quæ fiunt, ſicci & tenues quòd in aëra fumi
Altius aſcendant: ſuperóque crementur ab igni:
Qui niſi ſub cœlo verè eſſet, non vapor illic
Accendi poſſet, noctiſque volare per vmbram.
Aſt, ne quæſo putes ignem in ſumma aëris eſſe

Tantùm particula: cuius cœleſtis origo eſt:
Nam cœlum, tellus, aër, mare, pace ligatum
Concordi hũc retinent, vitali & lumine plenum.
Hunc corpus noſtrũ, & res mũdi quæque, ſopitum
Includunt: ſeu ſurſum ſpectes, ſiue deorſum:
Vnde mihi fœcunda nimis, mirandáque valde
Eſt ſemper viſa, & ſemper dicta, atque putata
Vis ignis: ſiue hunc germen cœleſte vocandum
Cenſes, aut aliud: nam mundo ſpargitur omni:
Omnibus in rebus latitat: ſua ſemina paſsim
Diſtribuit: quod ego paucis oſtendere pergo.
Vidiſti perſæpe oculos in nocte, repente
Pulſatos, ignis ſcintillas mittere longé.
Vidiſti crebrò, quòd cùm balearica plumbum
Funda iacit, volat, ac mox incandeſcit eundo:
Et quos non habuit, ſub nubibus inuenit igneis.
Vidiſti magnos miranda incendia monteis
Ructare, & validas cœlo diſpergere flammas.
Vidiſti calidos ardenti exſurgere fonteis
Tellure, ignitúmque antra exudare vaporem:
Sulphureóſque lacus, vaſto cum murmure, ab imo
Miſceri, & rapidè tolli feruentibus vndis.
Vidiſti decies fulgetræ & fulminis ignem
Aëre graſſantem, & nullo ignis fomite factum.
Colliſis etiam diffundi cernitur ignis
E trabibus: duráque abſtruſa ex arbore flamma

Ignẽ vbique per totũ mũdum, ac illius partes diffuſum eſſe, licet occultè.

Pulchra hiſtoria & ſumma admiratione digna, de occultis ignibus.

Excudi: monteſque procul fumare minaci
Ventorum impulſu, ſeſe allidentibus ipſis
Saxis, inque vicem valido occurrentibus ictu.
Sic quoque cum dubij ſubeunt certamina belli
Ferro inſtructæ acies: & totis viribus hoſtes
Mutua conſertis exercent prælia dextris.
Dum caua terribili tinnitu pulſa reſultant
Arma, vomunt crebros gladiis tundentibus ignes.
Præterea, duris ſonipes calcaribus actus,
Dum ſalit, & ſilices ferratis calcibus vrget,
Excudit rutilos ignes: ſoleáque latentem
In tenues acer ſcintillam diſsipat auras.
Sic ferro præfixa, & neruo impulſa ſagitta
Aëra per vacuum, igneſcitque, ardétque volando.
Vſqueadeo natura ſuis ſpectatur vbique
Ignibus eſſe potens, occulto numine nobis.
Sed ſatis hæc fuerint: redeo ad ſummi aëris ignem
Dimiſſum: qui cùm leuitate ipſum aëra vincat,
Altior haud dubiè locus illi competit: ergo
Sub cœlo eſt eius ſedes, & proxima Lunæ:
Sub cœlo dico, ad quod quando irrepſimus, omni
Conatu de illo ſatagamus ſcribere tandem.

Ignes, ceu vitalē & natiuum rerū ſpiritū, vbique naturā ſparſiſſe.

Ignis locus, omnium elementorum ſummus.

Ignem de omnibus elementis altiorem locum & ſedem obtinere.

Cœlum eſſe vndique ſurſum: cui iamiam deſcripta mundi elementa omnia ſubſternuntur, nedum ſola terra. Adhæc, quòd figuram habeat orbicularem, nec aliam, non abſque ratione.

Principiò, rerum cuſtos natura, parénſque,
Cum tantã ſtrueret molem per mœnia mũdi,
Et circunfuſis orbem concluderet aſtris
Vndique pendentem in medio, diuerſáque membra
Ordinibus certis ſociaret corpus in vnum,
Aëráque, & terras, flãmámq;, vndámq; fluentẽ,
Mutua in alterutrum præbere alimenta iuberet,
Vt tot pugnantes regeret concordia cauſas,
Ac ſtaret ſocio religatus fœdere mundus,
Quódque erat inferius, vires hauriret ab alto,
Excelſum poſuit cœlum: ſub imagine magna

Dei & Naturæ ſumm[a] prouidentia in mũdi ſtructura.

emonſtra-ones quòd ælum ſit guræ ſphę-cæ.

Cuiuſdam ſphæræ:dic quorſum? iure decenti:
Sphærica nam verè perfectior eſſe figura
Cenſetur cunctis aliis, quòd non habet in ſe
Principium, finémque:capax quòd denique,necnō
1. *Simplex & formoſa manet, fitque apta moueri:*
Præſertim circa medium(ceu vertitur æther
Circa ipſam terram,in medio quæ cōdita mūdi eſt)

phæris & æleſtibus orporib⁹ or culare ineſ figuram.

Conuenit hæc igitur cœlo tam digna figura,
Ac eius Sphæris:& toti denique mundo.
Conuenit & Soli,Lunæque,ac omnibus aſtris.
Quanquam aliter fingit pictorum inſcitia turpis,
Cui audendi quiduis ſemper fuit ampla poteſtas.
Hæc cœlum poſſunt vtcunque probare rotundum:
2. *Quæ ſi non rident,poterunt fortaſſe placere*
Iſta tibi:ſequitur cœlum(vt mūdi omnia)ſummū
Archetypum:cui vel finem dare,principiúmque
Nemo queat(velut in Sphæra)manet ergo rotūdū,
3. *A ſimili. Rurſum,rebus natura quibúſque,*
Quas ad res fiunt,formam propriam, atque figurā
Exhibuit: cœli proprium cenſetur,in orbem
Aſſiduè volui: ergo cœlo ſphærica forma
Quadrat, nā cyclicū greſſum deſcribit ad vnguē.
4. *Iunges,quòd nullos anglos motum remorantes,*
Sphærica de cunctis,& multis vna figura
Prætendit: quare cœlo bene commoda perſtat.
5. *Si quos præterea cœlum concluderet anglos,*

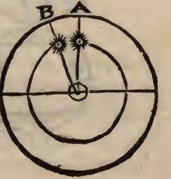
Abſque loco corpus iuſta ratione daretur:
Vt vacuum taceam, naturæ legibus omni
Exploſum mundo: fuit ergo neceſſe rotundum.
Vis alias cauſas? ſi planum, vel lateratum 6.
Eſſet, non eius partes æqualiter omnes
Terrâ diſtarent: ac maiora, atque minora
Sydera lucerent: quod contrà rite videmus:
Namque per illius curſum nulla aſtra notantur
(Excluſis fumis) maiora, minorâue: ſed nec
Eſſe propinqua magis, magis inſuper vſque remota
Vna, quàm reliqua cœlorum parte: quod vnum
Certè non fieret, ni cœlis ſphærica forma
Diuini artificis mirando munere ineſſet.
Sed ſatis hæc: cœlis breuitas gratiſſima res eſt.

Colligitur cœlis ſphæricã formã, & deberi & ineſſe.

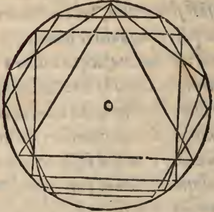
Demonſtrationū prima, ſecundæ, tertiæ, quartæ, & itē ſextæ pictura.

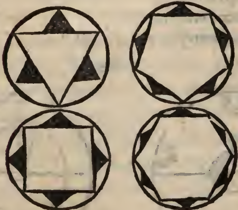
Eadem cū proxima.

Demonſtrationum quintæ & ſextæ pictura, & ſchema non inelegans.

Eædem demonſtrationes, niſi quòd particulatim, & expreßè magis, iam dicta figurant.

Quòd Sphæræ nomen mundo (de quo hactenus) perappoſitè quadret: ipſúmque totum, ſiue Vniuerſum, Sphæra mundi ſanè quam rectè nuncupetur.

Corpus, quod ſolidum eſt, & clauditur vna
Rite ſuperficie, Theodoſo Sphæra vocatur: — Sphęræ diffinitio ex Theodoſio.
In cuius medio eſt pũctum, à quo ſemper ad ipſam
Vſque ſuperficiem, ſi ingentes limite recto
Ducas lineolas, æquales vndique ſurgent
Inter ſe: velut ars demonſtrat, & indicat vſus.
Quãdo igitur mũdus, ſolidũ, plenúmq; (quòd ipſa — Mundũ vniuerſum rectè Sphæræ nomen ſibi vẽdicare.
Detrectet vacuum natura) agnoſcitur eſſe
Corpus, perfectè, ac ex omni parte rotundum,
In cuius medio, centrum à tellure locatur,
Hinc, verè mundi totius machina, Sphæræ
Nomen habere poteſt, cui cœlum iungimus altum,
Omnibus aſſumptis, quæ occulto numine defert.
In quibus, hîc reſtat tenuem exercere Mineruam:
Et vires tentare, velut promiſimus antè.

Pictura ſuperioris deſcriptionis Sphæræ.

FINIS LIBRI PRIMI *de mundi Sphæra, ſeu Coſmographia: authore Antonio Mizaldo Monluciano.*

ANTONII MIZALDI MONLVCIANI DE MVNDI SPHAERA, SEV Coſmographia, Liber ſecundus.

HACTENVS aërios tractus, terræque, mariſque,
Ac ignis ſūmi, illæſis excurrim' alis:
Reſtat vt æthereas ſedes, mea Muſa, petamus: Paraſceue in ſequētia, breuē propoſitionem annexā habēs.
Et Sphæræ mundi loca præſtantiſsima (cœlum
Inquam) dum ventum eſt illuc, & ſpirat Apollo,
Luſtremus: ſacræ rutilant hîc vndique flammæ.
Quare agè, pone metum, cœli rectrice vocata:
Nanque opus ingenio eſt, necnon prædiuite vena.
Ergo, ades Vranie, & facilem te trade roganti: Inuocatio attentionē captans.
Vranie, cui nota omnis penetralia cœli:
Quæ ſuperûm ſedes, ſtellatáque templa gubernas:
Sunt maiora etenim dictis dicenda: timétque
Mens mea tam tenuis, myſteria tanta referre:
Te duce tutus ero: quídnam cunctamur? eundum
Muſa citò: quando collucent lumina mille:

Mille faces ardent: ac cœlica regna refulgent.
Sume animum, & vanam tellurem deſpice: certè
γνώμη. *Rebus in excelſis decus eſt, ac gloria maior.*

Quid cœlum, & quibus rebus in genere conſtet: ſiue, quas in partes vulgò diuidatur.

-cœli diffinitio, & eiuſdẽ in ſuas partes diſtributio.

Q*Vicquid habent elementa ſibi ſuper vndique ſtratum,*
Id cœlum priſcis communi eſt nomine dictum,
Necnon æthereus mundus: qui corpora perfert
Plurima: multiplices Sphæras includit: habétque
Centrum, axémque, polos, maiores, atque minores
Cyclos: cúmque vagis Stellis illuſtria Signa:
De quibus hîc nobis eſt tandem ſermo futurus.

Cæli, ſeu Mundi ſuperioris, & item inferioris, pictura.

Sphærarum cœleſtium numerus, & quòd cœlum, ac ſuperiores, ſphæræ, inferiora omnia circumcludant: eáque (excepta terra) ſecum perpetuò rapiant. Vbi de motu primi orbis, ſeu ſummi mobilis, non pauca.

Orbes cælorum duntaxat ſæcula priſca
Octo fecerunt: quibus vnum deinde ſecuta Orbes cœlorũ olim octo, hodie nouē.

Ætas adiunxit, quo poſthac ordine tradam.
Stellas ſummus habet, reliquis aſcribe Planetas.
Omnes ſunt mundo concentri: ſuntque voluti
Contiguè: quæ tota ſolet complexio dici
Machina cœleſtis, necnon eſſentia quinta,
Vocéque plebeia, & vulgari nomine cœlum:
Omnia concludens, ac motu ſedulò raptans:
Nam nil immotum patitur: tamen intima tellus
Stat ſemper (medium quoniã conceſsit ad orbem:
Vt ſuprà ſcriptum eſt) circa hanc vertigine mira
Machina cœleſtis tot iam labentibus annis
Sponte ſua vehitur: multóſque intercipit orbes:
De quorũ numero, ſummus (quod mobile primum
Dicitur) extremis rapidè diſcedit ab Indis,
Mauros, Hiſpanóſque petens: ſpacióque diurno
Complet iter: celeri curſu cœleſtia ſecum
Corpora cuncta trahens: illorúmque inſuper orbes,
(Ceu totum partes) nullo ſpectabilis aſtro:
Quem motum abſoluit mundi ſuper axe, políſque:
Vnde, & mundanũ vocitant, paritérque diurnũ,
Et raptus: cui ſe comitem violentia præbet,
Vt viſum eſt multis: quod nos tamẽ eſſe probamus
Falſum in eo libro, qui ſeptem vtcũque Planetas
Deſcribit: medicóſque monet cœleſtia ſcire:
Connubiúmque vetus reparat cœli, & medicinæ.

Cœlũ, omnia ſecũ, excepta terra, rapere.

Motus primi mobilis, ſeu noni cœli.

Liber ab authore nuper emiſſus, qui Planetologia inſcribitur.

❧ Cœleſtes Sphęras omnes, ab Oriente, per Meridiem, ad Occaſum, intra horas quatuor & viginti, quotidie volui, ac reuolui.

Iam quòd ab exortu cœlum voluatur, eátque
Occaſum verſus, Stellæ monſtrant orientes,
Et ſeſe ſenſim attollentes, donec ad vnum
Sit ventum cœli medium, Solémque cadentem
Inuiſant, æquè diſtantes, atque remotæ
Inter ſe: & parili curſu ſemper gradientes.
Quod mõſtrare queunt etiã arctica ſydera quæque: 1.
Nam cyclos formant, & ſemper agũtur in orbem 2.
Cuius cõſpicuum: nec enim merguntur in vndas:
His ſaltem noſtris Boream ſpectantibus oris.
Sunt aliæ cauſæ, quas prætermittere viſum eſt:
Quòd ſcateant illis veterũ monimenta ſophorum:
Et nòs quæramus docta breuitate placere,
Ac facili: qua nil diſcenti gratius extat.

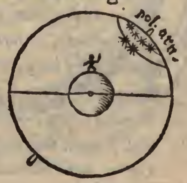
Demonſtrationes quòd cœlum orbiculariter feratur ab Oriente, per Meridiẽ ad Occaſum.

Facilis breuitas vbique gratiſsima.

❧ *Primæ demõſtrationis pictura.*

❧ *Secundæ demonſtrationis imago.*

Cœleſtes Sphæras alium habere motum à iã poſito: & quòd propria vi contra ſummum cœlum nitantur, ab occaſu, per meridiem, in exortum procedendo. Vbi de motu, numero, & ordine cœleſtium orbium. Adhæc, quanto tempore ſuam reuolutionem, Sphæra quælibet, vi propria, ac motu congenito, perficiat.

Motus inferiorũ Sphærarũ omniũ cõtrarius motui primo.

IN primum, oppoſitis nituntur motibus, orbes
Omnes cœlorum, propriis virtutibus acti:
Signiferi (vt priſcis viſum eſt) ſuper axe, poliſque:
Hinc Gangem verſus pergunt à Gadibus (vt te
Luna docere poteſt de Stellis omnibus) horum
Maximus, innumeris aſtris eſt lucidus: atque
Curriculo annorum centum vix perficit vnum

Orbiũ Planetarũ ordo & motus.

Rite gradum: iuxta hunc Saturni Sphæra locatur
Inferiùs: triginta annis quæ tota mouetur.
Iuppiter eſt ſubter, qui curſum complet in annis
Bis ſex: hunc ſequitur Mauors, anniſque duobus
Vertitur in gyrum: poſt hunc Sol ipſe, trecentis
Et ſexaginta (vt ſcribunt) cum quinque diebus,
Necnon ſex horis, totum percurrit Olympum.

Sol, Venus, & Mercuriꝰ eundem ferè habent motum.

Infrà, poſt Solem, Veneris rota voluitur: eôdem
Tempore, quo Titan (cui Stilbon ſe comitem dat)
Vel, ſi audis doctos, ſeptémque, decémque diebus
Ocyùs: atque hinc Mercurij ſupponitur aſtrum

Præceps: nam curſim properat, citiúſque mouetur,
Quàm Cytherea, nouem (ſi res eſt vera) diebus.
Vltimus eſt orbis Lunæ: ſpacióque dierum
Viginti, atque nouem, necnon bis quattuor horis
Finit iter: remeátque illuc, priùs vnde receſſit.
Ordo ducem ſequitur, donec venit orbis in orbem.

☞ *Cælorum, & orbium Planetarum pictura.*

Cœleſtes Sphæras omnes, & illarũ item Stellas vniuerſas (ex quibus tota cœlorum machina coaleſcit) à ſe, & ſuis formis naturali motu agi, non violento.

Sphæras, & ſtellatas illarum partes à ſe, & ſuis formis natura moueri.

Credibile eſt ſanè, cœleſtia corpora, necnon
Orbes iam poſitos omneis ex ordine, per ſe,
A que ſuis formis duci, ſempérque moueri:
Ac naturali gyro percurrere terras:
Natura eſt ſiquidem motore potentior omni.
Naturam verò appello legem omnipotentis,
Supremique patris: quam prima ab origine mundi
Cunctis impoſuit rebus: iuſsítque teneri
Inuiolabiliter, dum mundi ſecla manebunt:
Sic aqua ſemper erit mollis: ſic ignis adurens:
Sic ſtabilis tellus: ſic ſemper mobilis aër:
Sic forma, & virtus herbis ſua cuique tributa eſt:
Necnon arboribus, necnon animalibus ipſis.
Sic circumuolui cœlum ſine fine decens eſt.
Vſqueadeo ſibi conſtans eſt diuina voluntas.

Demõſtratio pulcherrima, & ſũmè notanda.

Cœleſtium Sphærarum magnitudines varias eſſe, vti etiam motus. Vbi de miranda velocitate primi mobilis, ſeu ſummi, & ſupremi cœli.

Qvantò plus abſunt cœli orbes, plúſue recedũt
A ſummo, tantò cenſentur iure minores:

Velocíque magis ſurſum procedere motu:
Motu(inquam)proprio:nam à primo ſecius itur:
Qui vſque adeo celeri fertur vertigine,vt omnes
Præuertat volucres: vētóſque,ac fulmina vincat:
Quò ergo quæque magis Sphæra eſt ſublimis:in illa
Fortior eſt motus: mundúmque rapaciùs ambit.

Sphæras cœli ſuperiores velociſsimo agi motu.

Quare illud cœlum,quod primum mobile fertur,
Maximū habet motū:ſed motus maximus ille eſt,
Tēpore qui minimo ſpacia,& loca maxima trāſit.
Quod ſummum peragit rapida vertigine cœlum:
Vnde in nictu oculi totum percurreret orbem,
Ni obſtarent illi Sphæræ quas continet in ſe:
Curſum frænantes validum:ne protinus omnem
Voluendo rapiat ſecum terram,Oceanúmque.

Summa velocitas primi cœli ſeu nonę Sphæræ.

O rem mirandā imprimis,ſumméque ſtupendam!
Huc,mortalis homo,huc cæca erige lumina:noſce
Quis tantam iubeat tam paruo tempore molem,
Tam longas tranſire vias,iterúmque redire:
Nec ceſſare vnquam,& nullum ſentire laborem.
Hic miranda tibi,& ſummè veneranda poteſtas
Magna Dei patris,necnon Sapientia: cuius
Verbum formauit cœlos: ac ordine miro
Digeſsit:certóque ornauit ſyd[illegible] cunctos,
Qui ſubſunt: veluti multo,quod deſuper aſtat:
Vires cuique ſuas,occulto numine,ſpirans:
Necnō & proprium, vegeto cum lumine, motum:

Omnia ſumma prouidentia fieri, ac gubernari.

Quo ſtante, & radios ſtellarum rite vehente,
Et vere æthereum paßim ſpargente teporem,
Inferior mundus vitali paſcitur aura.

Cœleſtis Sphæræ, & itē mundanæ, centrum, axis, & poli: circa quæ, tam reuolutiones, quàm motus ſurſum fieri imaginantur.

Centri diffinitio ex Euclide, & Theodoſio.

TV centrū Sphæræ, punctū mediū eſſe putabis,
A quo ſi innumeri tractus ducātur ad ipſum
Circuitum: æquales inter ſe ſemper habentur:
Vt viſum eſt priſcis: qui nos pariter docuerunt,
Puncta duo, cœlum ad paruos vbi voluitur orbes,

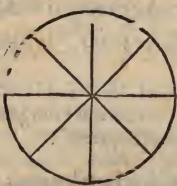
Poli mundi, & axis.

Eſſe polos mundi: quos linea ducta per imum
Telluris centrum, gemino de cardine mundi,
In propriis facit extremis: circa quæ mouetur
Perpetuò, rapida & celeri vertigine cœlum:
Hanc (quia per mediū circa quod cuncta mouētur
In longum tranſit, volui, ducíque recuſans,
Ac inclinari, vel ſe conuertere in orbem)
Inſcripſere axem: qui motum non habet vllum:
Non ſecus atque axis, circa quem multa rotarum
Turba ſuos motus immoto perficit illo.

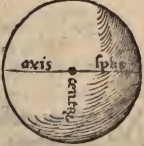
Axem mundi nequaquā eſſe materialem.

Hunc ſi forte putas robuſtum, ac materialem,
Aut graue pondus, & immenſum geſtare, profectò
Erras: nam quicquid circumfert, illud habetur
Simplex, diuinum, & terreſtris corporis expers.

Demõſtratio centri Sphæræ.

Demõſtratio axis Sphæræ, & polorum Mundi.

Cœleſtis Sphæræ, vti etiam mundanæ, polos duplices eſſe.

HIC te ſcire velim (deſcribã plurima paucis) Poli duo, arcticus, & antarcticus.
Quòd propriũ nomẽ ſortitur vterque polorũ.
Arcticus eſt vnus, Borealis rite vocatus:
Auſtrinus, Notius, necnon Antarcticus alter:
Qui fugit à nobis, & noſtro lumine ſemper,
Donec ad AEquantẽ cyclum ventũ ſit, & vltrà.
Ne tamen ignores hac in ratione polorum,
Quòd quoties vnus ſpectatur, mox latet alter:
Quòd globus, atque tumor telluris cogit: vterque
Conſpicuus tamen eſt habitãtibus AEquidialem: Vbi vterque polorum appareat, vel vnus tantũ.
Hunc vltra, & citra verè fugit vnus, abitque:
Vt pòſt dicemus, Stellis, cœlóque fauente.
His poſitis, quæ ſit cœli conſtructio: quóſue
Excipiat cyclos, nunc demum ſcribere pergo.

Sex maiorũ circulorũ cæleſtis Sphæræ (qui de multis aliis præcipui habentur) deſcriptio, vſus, natura, & ſitus.

Imprimis Zodiaci, ſeu obliqui circuli, quem & vitæ, & interitus viam, perappoſitè dixerunt Peripatetici.

:odiaci de- riptio, ſit⁹, : vſus.

MAiores cycli, qui cœlum partibus æquis
Diſtingunt, nobis numero ſex eſſe feruntur:
Signifer eſt vnus, biſſenis vndique Signis
Conſpicuus, Tropicũ attingens, obliquus, vtrũque:
(Vnde κύκλον λόξον *bene dixit Græcia quõdam)*
A ſummo Cancrum, Capricornum pulſat ab imo:
Atque locis geminis complectitur AEquidialem:
Lanigeri, & Libræ prima de parte, gradúque.
Zodiacus lanetarum ia, & vehi- ulum. *Illuſtreis per eum Phœbus moderatur habenas:*
Subſequitúrque ſuo fratrẽ hîc, vaga Delia, curru:
Et quinque aduerſo luctantia ſydera motu,
Hîc peragunt varios naturæ lege meatus:
Nonnunquam ſurſum volitando, ſæpe deorſum:
Quo fit, vt è cunctis latus fingatur, vbique
cliptica, & ır ita dicta. *Eximiis Stellis rutilans: quem linea ducta*
Per medium (via ſolaris vocitata Latinis,
Ἡλίακος κύκλος *Græcis, & ecliptica, propter*
Defectus ſub eam venientes) diuidit aptè:

Inque duas partes, Aquilonem verſus, & Auſtrũ Zodiaci latitudo.
Diſpeſcit: dempto hoc, maiores atque minores,
Sunt cenſendi alij, ceu ſphærica virgula, cycli:
Queis tercentenos, orbis, cœlíque periti
Aſcripſêre gradus, decies ſex ſi ſuperaddis
In longum, ducto ex æquali limite tractu.
Sed te ſcire velim, quòd habet ſibi Signifer axem, Zodiaci axis & poli.
Puncta, polos itidem ſecluſos, atque remotos
A mundo, queis ſunt limes parui duo cycli:
Arcticus vnus, & hinc fugiẽs Antarcticus alter.
His innixi orbes cœlorum, quotquot habentur
Suppoſiti octauo, propria virtute mouentur:
Vt paulò antè, tibi ſatagebam oſtendere paucis.
Reſtat peruigili, & ſtudioſa mente notandum,
Quòd valdè grata eſt ecliptica linea Phœbo:
Nam rectà per eam ſemper graditúrque, regítque Vſus eclipticæ
Igniuomos per eam currus, ſub tramite fixo
Zodiaci: qui de tot cyclis ſolus, & vnus,
Non viſus aciémque fugit: tantúmque probari
Ille poteſt: ſicut reliqui vix mente videntur.
Nam nitet in ſummo, vt ſtellatus baltheus, orbe:
Ac illuſtre facit diſperſo lumine cœlum: Partiũ Zodiaci numerus in longitudine, & latiudine.
Qui ter vicenas partes capit, atque trecentas
In longum: bíſque octo in latum, vt faſcia, pergit:
Quæ cohibet poſitis errantia ſydera metis.

Illum ζωδίακον Græci dixere, Latini
Orbem ſigniferum: quòd geſtet Signa, vehátque
Obliquo poſitu, mundi ratione polorum:
Vnde obliquus dicatur Zodiacus. *A quibus haud æquè ſurſum diſtare videtur.*
Vel, quia cũ Æquãte, obliquos, ipſiſque Coluris,
Anglos componit, de Sphæræ corpore notos.
Vel, quòd, vt Æquator, paſſu non ſcandit eodem:
Nãque eius partes, variè aſcẽdúntque, cadúntque:
Nunc obliquè, aliâs rectè, lentéque, repentè
Nõnunquã: vt Sphæræ præbet poſitúſque, ſitúſque.
Cauſas (ſi quæ ſunt reliquæ) monſtrare ſtudebo
Mẽſibus hinc paucis, ſcripto hiſce volumine rebus.
Vſus Zodiaci, & eiuſdẽ commoditas multiplex. *Tu tamen interea diſces, quòd ſemper ab ipſo*
Hoc cyclo, errantum & fixarum quærimus ortus,
Necnon occaſus: & eorum tempora quæque:
Cui dat principium de Signis Laniger vnus:
(Si mihi principium cyclo concedis ineſſe)
Eſt etiam motus propriĳ menſura πλανητῶν:
Quorũ quæque loca, vt fixarũ, mõſtrat ad vnguẽ.
Et quàm lata via & queis partibus adſit eclipſis.
Cætera quæ dici poſſent: & quæ ſibi iuſtè
Signifer aſcribit, proprio tradam tibi libro,
Vt dixi, modò vitam nobis numina ſeruent.

Zodiacum circulum obliquum eſſe, ac latum: adhæc terram ambire.

Zodiacum in 12. partes ſecundum longitudinē diſtribui, per quas errāt Planetæ.

Zodiaci, & itē mundi, poli, & axes: cum partium diſtributione.

Poſitus Zodiaci, & eclipticæ in cælo, cum limitibus eorundem.

Æquinoctialis circuli, ſeu Æquatoris, deſcriptio, vſus, natura, & ſitus.

Equino-
ıalis deſcri
io, & ſit⁹.

SIgniferum AEquator rectus ſecat: inque priori
Lanigeri, Libræque gradu, lucem æquat, & vmbras,
In media cœli & mundi regione locatus:
Qui fermè à Cancro vicenis, atque quaternis
Particulis procul eſt, totidem ſimul à Capricorno.
Parte ab vtraque videns axẽ: ex quo diuidit omne

ſus AEqui-
octialis
ıultiplces,
ſummè no
ndi.

In tractus geminos cœlum, Notium, Boreúmque:
Necnon Signiferũ totum: ſub quo hoſpite, Phœbus
Componit paribus numeris, noctéſque, diéſque,
Quoquò te vertas, vt nomen perſonat ipſum.
Addo, quòd hunc toto gradiens deſcribit in anno
Bis, dum Lanigeri, & Libræ primordia calcat:
Atque cita rapitur ſummi vertigine cœli.
Ex illo manat terræ diſtantia lata:
Signiferi graduum quæ declinatio, necnon
Stellarum: & vaſtæ telluris quæ via longa:
Huius præſidio diſcrimina lucis & vmbræ,

AEquino-
ctialis de o-
mnib⁹Sphę-
ræ circulis
magnos ha-
l ctvſus.

Conſtanti, certóque modo venamur vbique:
Ipſáque percipimus toto AEquidialia mundo.
Is motus primi eſt menſura, & temporis: illinc
Signorum aſcenſus in Sphæra vtraque petuntur,
Necnon deſcenſus: quod ego deſcribere pergam,

Si non hîc, alibi ſaltem: modò dixeris à me
Iſta parte ſatis tibi factum vtcunque fuiſſe.

❧ *Æquinoctialis cū Zodiaco poſitus, & vtriuſque ſectio.*

❧ *Nuda Æquatoris poſitio, & pictura.*

❧ Meridiani circuli deſcriptio, natura, vſus, & ſitus.

HIc paribus ſpaciis occaſum cernit, & ortum
Circulus: ac geminū concurrit ſemper ad axē:
Semper & in puncto capitum verſatur vbique:
Atque ſecat totum medio de limite mundum.
Sub quo tam tenebras, quàm lucē, Phœbus ab alto
Diuidit ex æquo: ſed non manet, éſtque meanti
Mobilis, ac ſedem varians: nam ſi quis Heoos,
Heſperióſue petit, medius dum proſilit alter,
Cum tellure polum, necnon & tempora mutat.

Meridiani circuli deſcriptio, ſitus, & loc'.

Meridianos circulos plu res inter per agrandũ oc- currere.

Ex quo perfacilè excerpis, tot, támque frequentes
Eſſe μεσημερίους, quot connumerantur ab ortu,
Occaſum verſus, capitalia punctula (Zenith
Dixerunt Arabes) quæ centum, ni bene fallor,
Coſmographi faciunt, ſi octogena inſuper addis.
Ergo, quiſquis ad Occaſum rectà, vel ad ortum
Tendit, iure μεσημέριον mutátque, facítque
Crebrò nouum: ſed ſi rectè peragrare polorum
Alterutrum verſus cupiat, ſanè ille ſub vno
Deget perpetuò: quidnam vis amplius? omnes

/ſus multi- plices cir- uli meri iani.

Aſtronomi motus ad eum referúntque, diémque
Incipiunt: ſtellæ petitur diſtantia ab illo
Æquãtem verſus: velut ars demõſtrat, & vſus.
Hunc vbi Sol ſurſum attingit, mediam tibi lucem
Exhibet: & tenebras medias de nocte deorſum.
Vnde dies, nocteſque æquali limite truncat,
In matutinum, & veſpertinum quoque tempus.
Quare, defixum quacunque in parte putabis
Eſſe vnum: cui ſunt vſus, & commoda mille:
Exponenda locis aliis: ſed ſcito tamen, quòd
Quiſque μεσημέριος, quauis regione, ſitúque,
Anglos ſemper habet rectos cum Æquãte dierũ:

araſceue ad equentia.

Et cùm Finitore ſecat ſub partibus æquis,
Quattuor in tractus cœlũ, velut hic modò ſcribã.

273

❧ *Meridianos varios ac fugaces, à polis mundi per locorum vertices procedere.*

❧ *Meridiani, Æquatoris, & Zodiaci poſitio.*

❧ *Meridianorum diuerſitas.*

❧ *Nuda meridiani, & poli eiuſdem ſitus, ac pictura.*

Horizontis, ſeu Finitoris circuli, deſcriptio, vſus, natura & ſitus.

Quid Horizon, ſeu Finitor circulus.

Circunfer faciles oculos, vultúmque per orbem,
In campo quem nulla premunt obſtacula magna:
Quidquid erit cœli ſurſum, terræque deorſum,
Quà coït ipſe ferè nullo diſcrimine mundus,
Reddítque, aut tollit fulgentia ſydera cuique,
Cingendo tenui Sphæralem limite gyrum,
Verticis à puncto diſtans æqualiter, illud
A Græcis, proprio de nomine fertur ὁρίζων:

Vſus multiplices Horizontis.

Qui medium Sphæræ ſuperum diſtinguit ab imo:
Atque à nocte diem ſecernit: punctáque ponit
Ortus Stellarum, atque occaſus: denique reddit
Signorum aſcenſus, & deſcenſus bene notos:
Oſtendit partem mundi Boream, Notiámque,
Ac orientalem: occiduum cui iungito tractum:
Ventorúmque ſitum: & ſurgentis, deinde cadentis
Phœbi defixas ſedes, vbicunque locorum:
Offert prætereà, quæ ſemper ſydera, nobis
Se prodant, & ſe occultent: veniant, fugiántque:
Ac rectæ Sphæræ, atque obliquè campus habetur:
Et quantus ſit quiſque dies, cum nocte recludit:
Paucis, quæ fuerant ſub terra fert in apertum:
Atque poli, vt Græci dicunt, ἐξάρματα, *necnon*
AEquantis, facili demonſtrat, & edocet arte:

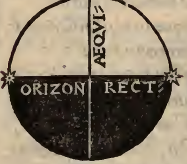
Ac domibus cœli vulgata exordia donat.
Aſt duplicẽ hunc faciunt: vnus directus habetur:
Quòd rectos anglos ſtatuat cũ Æquãte, polúmque
Admittat ſub eo, priſco de nomine Zenith:
Hic vbi contingit, reſecátque μεσήμβριον Æquãs.
Alter it obliquus recto contrarius: omni
Parte fugax ad quam migrando verteris: hinc eſt
Quòd quocunque vagæ tulerint veſtigia plantæ,
Has modò terrarum, nunc has gradientis ad oras,
Siue Auſtrum verſus tendat, Boreámue rigentem,
Heſperióſue petat, vel deducatur ad Indos,
Fit nouus: & viſu circùm ſpectabilis vno:
Nunc aliud cœlum oſtendens, aliúdue relinquens:
Próque polo punctum cognoſcens verticis, à quo
Æquator tantùm diſtat, quantùm polus ipſe
Mundi à Finitore: exin diſtantia quanta eſt
Verticis à puncto, tanta Æquatoris habetur
A Finitore illic declinatio: quæ ſunt
Hic reliqua, excipies à viua voce magiſtri:
Qui, quæ non patitur lex carminis, vltrò docebit,
Monſtrabítque polos maiorum denique κυκλῶν,
Partibus eſſe procul nouies denis, nec eo plus,
Ipſis à cyclis: illorum vnóue quadrante:
Quótque μεσημέριοι ponentur, vel ſtatuentur,
Tot Finitores vaſta in tellure notari:
Inque aliis perget, nec quicquam doctus omittet.

Horizon duplex, rectus & obliquus, cum propria cuiuſque deſcriptione.

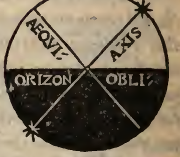
Horizõ circulus fugax, & varius.

Multa, quæ hic deſiderantur, à docto prçceptore expectanda.

Horizontis recti, typus, & poſitio.

Horizontis obliqui pictura, & poſitio.

Varietatis Finitorum imago.

Horizontes mutari ab Aquilone in Auſtrũ eundo, & contrà.

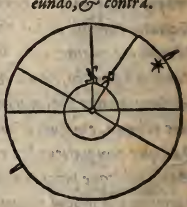

Figura vna ſuperioris libri, quæ demonſtrat terram orbicularem eſſe, hîc vſui eſſe poteſt.

Duorum Colurorum, vtriuſque ſcilicet Solſtitii, & Æquinoctii, deſcriptio, vſus, natura, & ſitus.

Deſcriptio Colurorũ.

Hic, duo ſcribendi reſtant pro more recepto
Maiores cycli: qui quattuor antè relatos,
Séque ſecant: gemino coëuntes cardine mundi.
Hos (quòd cernantur mutili) dixere κολούρους,
Tempora ſignantes anni, cœlúmque per aſtra
Quattuor in tractus ſcindentes partibus æquis.
Vnus Solſtitia exhibet: Æquidialia ponit
Alter: vix alios vſus retinéntque, ferúntque:
Ni quòd ab Aſtronomis nunc declinatio Solis
Maxima ſpectatur, necnon numeratur in vno:
Qui in tractus totũ dirimit cum fratre quaternos
Cœlum, nedum vnũ Æquotorẽ, Signiferúmque:
Cuius ſcandentem partem, partémque cadentem
Aptè diſtinguit, necnon determinat alter.
Tu reliqua ex libris diſces, doctiſue magiſtris.

Vſus duorum Colurorum.

Authoris modeſtia, qui quia verſib⁹ omnia expedire non poteſt, ideò addoctos præceptores, hic Lectoré ſubinde relegat.

Coluri Solſtitiorũ & Æquinoctiorum pictura.

Admonitio in præcedentia, necnon ſequentia.

DIcti maiores cycli (tollatur ὁρίζων,
Atque μεσημβρινὸς) motu Sphæræ rapiūtur:
Ac ſunt, ſi neſcis, in terris omnibus iidem
Maiorũ, minorúmue circulorũ partes. 360. *Vnà cum reliquis, quos nunc vocitabo minores.*
Sed te noſſe licet, maiorum ſiue minorum
Vnumquemque cyclum, in tercentenas bene partes
Diſtribui, necnon ſexaginta, vt docet vſus:
Quarũ quæq; capit ſtadia (in noſtro orbe) deorſum
Quingenta, vt, paucis, libro monſtrare ſtudebo,
Qui ſequitur: mora erit breuis ac breue tēp°, et hora.

De quibuſdam aliis circulis maioribus cœleſtis Sphæræ, ſed minùs præcipuis, ac neceſſariis.

NON prætermittes, quòd Sphæræ connumerantur
Cycli maiores alij, nunc egredientes
Circuli longitudinũ locorum, Stellarum, & domorũ cœli. *Signiferi, mundíque polis, per centra πλανητῶν,*
Necnon Stellarum excurrendo: nunc variorum
Tangendo rectè capitalia puncta locorum:
Sunt & quos priſci cyclos dixere domorum:
Qui in toto formant duodena palatia cœlo.
Quorum naturas, vſus, formas, rationes,
Cum libris poterit doctor recitare peritus.

Quatuor circulorũ minorum cœleſtis Sphæræ (qui de multis aliis celebres habentur) deſcriptio, vſus, natura, ac ſitus.

Et in primis Tropici Cancri, ſiue Æſtiualis circuli, & Solſtitialis.

IAM dictis cyclis poteris ſociare minores:
Qui per inæquales diducunt ſydera parteis:
Qualis cenſetur, quem verè Cancer adoptat, Tropici Cancri ſiue æſtiualis circuli ratio, natura, & vſus.
Æſtiuúmque ſibi deſumit nomen ab æſtu:
Nam Sol hic curſum contingens rite ſupremum,
Præualidos æſtus nobis iaculatur ab alto:
Ex quo paulatim pergit deſcendere: necnon
Vorſurã facere: hinc Tropico dãs nomẽ, & vſum:
Hic vbi Solſtitiũ eſt: non quòd verè ſtet ibi Sol,
(Qui ſolitum motum nunquã eſt dimittere viſus, Solſtitium, & vnde dicatur.
Ni fortaſſe ſemel, Domino ſic præcipiente)
Sed, quòd per luces aliquot, nuſquam varientur
Nobis (ad ſenſum) quæuis vmbræ capitales,
Et ſummæ: nec item creſcat, vel ſit minus ex ſe
Luminis ac noctis ſpatium: queis iungimus aptè,
Quòd Sol hoc cyclo à Borea deflectit ad Auſtrum
Nos fugiens, reuehénſque aliis regionibus æſtum: Dei ſumma in orbẽ terrarum bonitas.
Pro ſumma bonitate Dei: qui protinus vni
Omnia non confert, ſed multis diuidit, vt vult.

Breuis pictura, & demonſtratio vtriuſque Tropici.

Tropici Capricorni, ſiue Brumalis circuli, & Solſtitialis, deſcriptio, vſus, natura, & ſitus.

Circuli Ca-ricorni ra-io, natura, & vſus.

A Bruma cyclus, Brumalis nomine dictus,
Frigida fulgentis capit incunabula Solis.
Nam veluti naſcens hîc, ſenſim reptat in altum
Titan: ac lucem (tenebris cedentibus) illinc
Creſcendo reuocat, tepidis comitantibus auris
Paulatim, & proprio motu, proprióque rotatu,
Quo tibi præſentem cyclum deſcribere pergit,
Dum partes primas rigidi ſcandit Capricorni:
Ac agitur ſubita cœli vertigine ſummi.
Hinc, ad nos alacris rediens, noſtrúmque reuiſens
Inde ſolũ, Auſtrinis frigus, glaciémque, niuémque
Inſinuat furtim: factúſque remotior illis,
Nos adit: & reptans, gratum, dulcémque teporem

Egregiũ Dei ſpeculum in ſole.

Frigore laxato perfert: noſtróſque labores,
Vt fructum faciant, inuiſit numine fauſto.
Partibus huic denis Antarcticus, ac duodenis
Diſtat: & AEquator vicenis, atque quaternis,
Si duo deponas, necnon terdena minuta.
Sed ne poſthabeas (quæſo) quòd vterque cyclorum
Iſtorum, eſt Solis limes: nam non abit vltrá.
Porrò, quòd AEſtiuus maiori extenditur arcu
Supra tellurem, quàm ſubter: quò fit, vt illic
Maiorem lucem componat Phœbus ab alto.
Oppoſitum Brumalis habet: quapropter adauget
Nocteis: quod terris Borealibus accipe ſcriptum:
Nam ſecus Auſtrinis contingere, nemo negabit.

Vſus Brumalis circuli, ſiue Tropici Capricorni

Hac pictura nõ ſolùm duos tropicos ob oculos ponit, ſed & circulos omnes Sphæræ, tã maiores, q̃ minores.

Admonitio in præcedentia, & ſequentia.

Tempus, cũ in cœlo, tum in terra omnia ĩmutare.

Eſt aduertẽdum, quòd ſedes mutat vtrumque
Solſtitiũ: mutãt ſimul Æquidialia: cauſam
(Quod nequeat rectè committi verſibus, & quòd
Ad reliqua accelerem) facili te voce magiſter,
Aut libri lecti, vel me reticente, docebunt.

Circuli Arctici, ſiue Borealis, deſcriptio, vſus, natura, & ſitus.

Arctici circuli ratio, & vſus.

Vnus ab his ſupereſt, extremo proximus axi
Circulus, ad Boream: qui, quòd paruam capit ἄρκτον,
Arcticus à nobis Græco de nomine fertur:
Sydera concludens liquidum fugientia pontum:
Queis occaſus, & ortus abeſt, per climata multa:
Ille, polo mundi vicenis, atque quaternis
Diſtrahitur gradibus, ſi tollas pauca minuta:
Signiferíque polo totus deſcribitur idem.
Te tamen hîc nouiſſe velim, quòd circulus iſte,
Multis Aſtronomis, veluti Proclo, & Cleomedi,
Semper viſarum limes proponitur eſſe
Stellarum: hinc varius per climata multa notatur:
Hic maior, minor illic, denique maximus iſthic:
Vt Sphæræ eſt poſitus, necnon & ipſa polorum

Qualiter à Græcis Sphæræ interpretibus multis, deſcribatur Arcticus circulus.

Ad Finitores varios, ducta ex altationota
His qui ex AEquãte ad Boream procedere tẽtant.
Ergo, ſub AEquatore videbitur Arcticus eſſe
Nullus: propterea quòd ibi cuncta aſtra pateſcunt,
Nulla occultantur: ſenſim lateſcet eunti
Ad Boream: ſub quo narratur maximus eſſe.
Nam cum Finitore, AEquantéque conuenit illic.
Quòd, quàm ſit verum, doctos cenſere relinquo.

Vbi Arcti[...] circulus [...] ximus eſſe [...] dicatur.

Breuis pictura vtriuſque poli mundi, & Zodiaci.

Circuli Antarctici, ſiue Auſtralis, deſcriptio, vſus, natura, & ſitus.

HIc nobis reſtat de paruis quattuor, vnus
Circulus: Auſtrinas qui ſtringit, & obſidet
Arctos.

Locus, & [...] tura Anta[...] ctici circu[...]

At, quantùm noſter ſublimi à cardine ſurſum
Diſtat, ab aduerſo tantundem proximus ille eſt:
Quem terris preſſum Notius proſpectat Horizon.
Atque Capri Tropico terdenis, ac duodenis
Partibus abſtrahitur: quem Signiferi polus explet.

Nuda pictura duorum polorum mundi.

Admonitio non negligenda.

'olos mino um circulo ım cõueni : cum polis ıaiorum.

NOn licet intactũ dimittere, quoſque minores
Hos cyclos, retinere polos maioribus vſque
Communes quibus eſſe paralleli aſpiciuntur.
Aut, quibus ex ſpatiis æqualibus vndique diſtãt.
Quos, quò de medio plus ferri ad vtrũque polorũ,
(Hîc vbi cœleſtis Sphæra anguſtatur in arctum)
Cernis, eò & verè, & iuſtè cenſeto minores:

Hiſque minus terræ ſpatium concedito: necnon
A fixis partim, ac errantibus eſſe putato
Deſcriptos, dum Signiferi voluuntur ad axem.
Si, quos exhibeant vſus, fortaſſe repoſcis,
Qui præter dictos permulti connumerantur,
Tum libri (vt dixi) tum doctor factus ad vnguem Non omn poſſunt ve ſibus com- mitti.
Perfectè exponet: nam vix ſunt verſibus apti.

Quatuor nunc deſcriptos, & poſitos minores circulos, totum cœlum cũ Æquatore, in quinque ſpatia dirimere: quę Zonas cœleſtes priſci Aſtronomi rite nuncuparunt.

QVinque tenent cœlum zonæ: quarum vna, coruſco Locus, & or do quinqu zonarũ cœ leſtium.
Semper Sole rubens, & torrida ſemper ab igne eſt:
Atque duos inter Tropicos conſiſtere fertur.
Hinc, geminæ vſque polos, dextrà, leuáq; recedũt,
Cærulea glacie concretæ, & nubibus atræ:
Quas arctè extremi claudunt parui duo cycli.
Has inter, mediámque, duæ (pro munere Diuûm)
A Tropicis, paruos ad cyclos, vltima verſus
Sphæra, ceſſerunt: cœlóque hæc regna dederunt.
Sed, ne tu, quæſo, ignores, quòd quælibet harum Cœlum ab omni quali tate elemẽ ri immune.
Eſt habitata ſuis (nullo prohibente) colonis:
Nam, neque Diis frigus, neque torrẽs officit æſtus:

Talia conueniunt terris: ſtat ſemper ab omni
Cœlum immune gelu: nullóque incenditur igni.

Circulos alios minores, à iam dictis quamplurimos in cœleſti Sphæra deſcribi, ac imaginari.

...culi lucis, ...ctis.

N On ignorabis cœlum plæroſque minores
A modò deſcriptis alios agnoſcere cyclos:
Vt ſunt, qui vltra AEquatorem, citráque diurno
Solis finguntur motu, lucémque figurant,
Ac tenebras, quauis terrarum parte, ſitúque:
Siue æquales, ſeu vulgares reſpicis horas:

...culi latidinũ re...num.

Prætereà, qui per capitalia puncta locorum
Deducti, ſpatium latum Boream modò verſus,
Ac Auſtrũ modò (ſi ex AEquãte receſſeris illuc)
Oſtendunt, mutántque horas, & tempora paſsim.

...culi decli...ionũ Stel...um.

Addam, quos fixæ deſcribunt, atque Planetæ:
Illorum, vt pateat data declinatio ſurſum.
Conticeo reliquos, ne ſim narrando moleſtus:
Quos te percuperem de libris noſcere doctis:
Vel non vulgaris viua de voce magiſtri:
Qui ſint, quid valeant, quos vſus denique præſtẽt:
Nam facilè id non eſt committere verſibus: atque
(Vt par eſt) clara methodo deſcribere cuiuis.

Nullos circulos, ſiue maiores, ſiue minores illi fuerint, nec item polos, & axem, motum in cœlo vllum ex ſe habere, & agnoſcere. Imò re vera, nequaquam ibi ſubſiſtere, quin potiùs commentitios omnes eſſe, non tamen ſine ingenioſa, ſumméque laudanda excogitatione.

Circulos omnes cœli, ex ſe immobiles eſſe.

Hic (ne quid clames intactum) ritè monebo,
Nullos in cœlis cyclos agnoſcere motum:
(Quăquă aliter viſŭ eſt multis, me iudice, ſtultis)
Hŭc dico propriŭ, & qualem tibi ſydera mŏſtrăt:
Sed Finitorem, atque μεσημέριον bene tolles:
Non quòd ſe moueant, ſed quòd mutentur eundo:
Atque ſubinde noui veniant, ſurgántque meando:
Quod potes & reliquis cœlorum aſcribere cyclis,
Quos mutare adigit mutatio lŏga locorum.
Hinc tantùm poteris Boreæ procedere ad oras,
Vt Cynoſura tuo veniat cum vertice recta:
(Si id poſſet cœli facies gelidiſſima ferre)
Auſtrum præterea verſus concedere tantùm,
Vt Cancri punctum liceat capitale videre,
Ac AEquatorem, necnon zonam Capricorni:
Quam nautæ ſuperant hodie, qui per mare currŭt:
Atque nouas magno ſcrutantur pectore terras:
Hi Stellas, cœlúmque nouum, ſic ſemper eundo

Cœleſtes circulos, ſæpe mutari, non verò moueri

Inueniunt: Finitoréſque, μεσημεριούς τε
Mille nouos, & mille vagos, & mille fugaces:
Nullum Æquatorē, nullum Cancrū, Capricornū
Nullum: ni veniant ſub eos, longè peragrando.
Concludes ergo, hos cyclos nobis remoueri,
Atque propinquare, huc nūc, nūc illuc properādo:
Sed mutare locum nequaquā, vt ſcripſimus antè.
Porrò, non credes vllos conſiſtere, & eſſe
Re vera in cœlis maiores, ſiue minores
Cyclos, corporeos: nec rurſum axémque, polóſque:
Nil graue ſurſum habitat, nil illic materiale eſt:
Et nil compoſitum: ſimplex eſt vndique cœlum.
Te tamen admoneo (ſi gaudes fortè moneri)
Hos laudare homines, reuereri, ſemper amare,
Qui ſummo ingenio, & ſuperis dictantibus, olim
Talia ſunt nobis commenti: vt cœlica quæuis
In noſtrum veniant vſum, & mōſtrentur apertè.
Fœlices animæ, quibus hæc cognoſcere primùm,
Inque domos ſuperas tam dextro ſcandere curſu
Cura fuit: noſtríſque oculis diſtantia longè
Sydera, ceu digito, notiſſima reddere: ſummè
Fœlices tumuli, quibus inſunt oſſa virorum
Tantorum: ô cineres bis, térque, quatérque beatos!
Credibile eſt illis violas innaſcier, atque
Lilia: ſtellanteíſque deos habitare ſepulchra:
Queis fuit, eſt, & erit notum per ſecula nomen.

Quoſdā circulos in cœlo mobiles eſſe alios immobiles.

Pulchra digreſsio in artifices rerū cœli, & theoricarū ſcriptores, &c.

[I]ngenuus au[c]thotis candor, in laudandis do[c]tis, ac com[m]endandis.

❧Cœleſtem Sphæram, hiſce iam poſitis circulis multiplicibus circunſcriptam, duplicem eſſe: ſiue dupliciter, reſpectu terræ, imaginari.

PAulò antè adſcripti maiores, ſiue minores
Cycli præcipui, propria ſub imagine cœlum
Obiectant oculis: ſummum dico, atque ſupremum:
A quo multi orbes alij clauduntur, & vna
Tellus, ac elementa, modo quo ſcripſimus antè.
Sphæras hic alias à prima, iure tacemus:
Doctis Phænomenis multorum ex ordine notas.
Ergo, hic cæleſtis generatim ſit tibi picta:
Quam non abſurdè duplicem fecere vetuſti:
Vna eſt obliqua, ac decliuis: & altera recta:
Quod globus, atque tumor terræ præſtare videtur:
Ad ſenſum mutans Sphæræ poſitū, atque polorum.

Superiorum aptus, & breuis epilogus.

Sphæra duplex, recta & obliqua.

❧Quid Sphæra recta, & quinam propriè ſub ea habitare dicantur. Adhæc, cur ita appelletur.

QViſquis vtrūque polū proſpectat rite locatū
In Finitoris labro, cenſetur habere
Is rectam Sphærā: éſtque ſub Æquatore repoſtus:
Qui hic ſphæralem anglum cum Finitore figurat,
Et rectum: quæ res Sphæræ rectæ dare nomen
Iure poteſt: ſub qua qui diuerſantur, apertum

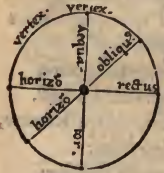
Quid Sphæra recta, & vnde dicatur. Ad hæc quid propriū habeat.

Vndiq; habēt cœlū:ac illic numerántq; vidéntque
Surgentes ſtellas omneis,omneíſque cadentes.
Addo,quòd hic adſunt anno Æquidialia toto,
Bíſque tenent Solem ſummū,bis habent capitalē:
Vmbrarúmque gerunt quinas ex ordine formas.
Non deſunt etiam qui rectam dicere malint:
Alia ratio rectæ Sphere. *In qua verticibus polus imminet,atque locatur*
Ad perpendiculum:necnon Æquator habetur
Pro Finitore: éſtque illic reuolutio tota
Anni labentis clauſa vna nocte,diéque.
Verū erecta mihi hæc potiùs quàm recta putatur.
Rectam alij cenſent meritò debere vocari:
Alia ratio. *Quòd Finitori incumbant axíſque,políque*
Ad rectū poſitū: & cū Æquatē μεσήμβριος *anglū*
Conſtituat rectum,& ſphæralem,verticis ipſo
In puncto rectè: quod Sphæræ non habet vllus,
(Hunc præter)poſitus:veluti res ipſa docebit.

Sphæra recta,& Horizontis recti pictura: adiectis cœlorū circulis, demptis Coluris.

Vtriuſque Sphæ-ræ, ſeu Horizontis pictura.

Alia recta, ſeu potius erecta Sphæræ pictura.

Hîc, vſui eſſe poteſt figura vna primi libri, quæ demonſtrat terram eſſe ſphæricam ac rotundam: poterítque ſequentibus accommodari.

Quid Sphæra obliqua, & quinam ſub illa propriè dicantur habitare. Adhæc, cur ita appelletur.

CVI polus vnus adeſt ſurſum, repítq; deorſum
Alter, decliui Sphæræ ſupponitur, vltra
Æquantem, aut citra: velut ars demōſtrat, itérque. Quid obliqua Sphæra, cum eius deſcriptione.
Hic Æquator vbi cum Finitore receptus,
Obliquos anglos format: quà, qui reſidebit,
Huic cœli facies non rectè tota patebit:
Quoq; magis ſurſum tendet polus: hoc magis infrà

Deſcendet cœlum: creſcétque dies magis illic:
Quæ non ſemper erit tenebris æqualis, vt vna
In recta: paucis dicam, obliquæ incola Sphæræ,
Agnoſcit rectæ contraria ſingula, quando
Æquantem longè linquens, ad vtrunque polorum
Accedit magis: vt ratio depoſcit: at iſta
Sat fuerint: nam ſunt cœlis compendia grata.
Cætera, quæ reſtant, noſtros renuentia verſus,
Doctorum explebunt doctiſſima ſcripta virorum,
Qui res cœleſtes tractarunt lege ſoluti:
Hos adeas, laudes, relegas, mireris, améſque:
Ceu raros homines, & fauſto ſydere natos.

Vbique ſuſpiciendus, & amãdus authoris candor.

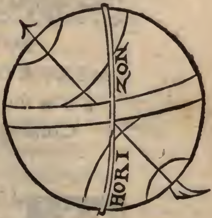
Sphæra obliquæ, & obliqui Horizontis pictura.

Alia eiuſdem pictura, & demonſtratio.

Alia inſuper, cum circulis Sphæræ, dempto Æquatore, & Coluris.

FINIS LIBRI SECVNDI
de mundi Sphæra, ſeu Coſmographia:
authore Antonio Mizaldo
Monluciano.

ANTONII MIZALDI MONLVCIANI DE MVNDI SPHAERA, SEV Coſmographia, Liber tertius.

PAVCA *quidem, ſed magna tamen video ſupereſſe,*
Muſa, tibi: quid ſuſpiras? dum ſacra fauebit
Vranie, pandétque viam, omnia tuta putato:
Quare agè, ſume animũ, breuitérq; oſtẽdere perge,
Breuis inuocatio annexam habens propoſitionem.
Quemnam rite locum tenet inter ſydera, quiſque
Circulus antè tibi ſcriptus, maióreue, minóreue:
Et quà ducat iter: vel cuius imaginis ille
Excurrat parteis: præſertim hoc tempore noſtro.
Hancce nouam doctis aperi (te quæſo) feneſtram:
Primáque, quod nulli tentarunt, fortiter aude:
γνώμη *Immortale decus dant parui ſæpe labores.*

Sex maiorum circulorum cœleſtis Sphæræ deſignationes, vt hodie in cœlo imaginantur: & per ſerenam noctem ab aliis cœli circulis diſtingui poſſunt.

Zodiaci in primis.

Signifer à propriis Signis deſcribitur apté.
Cui in Libra Æquator cōcurrit, Lanigeróque. Signiferi circuli deſignatio.
A Borea Cancrum, Capricornū tangit ab Auſtro.
Cætera percurret pauco pòſt tempore, noſter
Zodiacus: dedimus cui nomen tale, quòd omnes
Signiferi cycli, & Signorum tradat ad Vnguem Liber hic breui emittetur.
Naturas: Verſu facili, methodóque probata.

Horum, & item ſequentiū picturam ac demonſtrationes tantiſper expectabis, donec libellum tibi emiſerimus, cui ASTERISMI *nomen facimus, hoc eſt imagines cæleſtes. Nam ibi pulcherrimam hiſtoriam omnium cæli ſimulachrorum, & item circulorum, cum ſuis deſignationibus propediem es habiturus. Vbi ſcilicet Zodiacum, & Signa eius, tribus libellis: adhæc, Planetas vnico, tibi prius exhibuerimus. Inde, ad octauum cælum (ceu gradibus quibuſdam) reptaturi: in quo partem vltimam cæleſtis Philoſophiæ omnium pulcherrimam, tibi abſoluemus. Interea, conatus noſtros, tuis apud Deū precibus vt iuues, obnixè à te petimus (Lector optime) ac ſummis votis exoptamus.*

Æquatoris deſignatio, vt hodie in cœlo imaginatur, & à reliquis circulis diſtingui poteſt.

HIC vbi Lanigerum prima de fronte ſalutat
Æquator, Ceti caput, atque pedes (propè) Tauri
Partes Auſtrales imaginũ octauæ Sphęrę, quas pererrat AEquator.
Vrget: deinde ab eo medius reſecatur Orion,
Et via Lactis: habes poſt hãc paruum fugientem,
Errãtémque Canem: longæ ſequitur caput Hydræ:
Nec celeres, rapidóſque pedes celabo Leonis:
Hæc ſecat Æquator, vel ſaltem ſingula tangit,
Extra Signiferum, ac ipſis in partibus Auſtri.
Hunc intra, rigidi Boreæ de parte, pererrat
Partes Boreales, &c.
Virginis ille idem corpus, necnon Ophinci:
Et cum Lacte, Aquilã: cui Pegaſus additur vnus
De capite, & cauda Delphinus, Piſcis & alter:
Hic vbi Lanigerum repetit, quà venerat antè.

Meridiani & Horizontis deſignatio, vt hodie, &c.

SIgnari nequeunt in parte μεσήμβρι@ vlla,
Et cœli viſi, à non viſo ſector Horizon.
Circuli duo fugaces in cœlo.
Ni ſit de forma, quam paulò ſcripſimus antè:
Quod videas, nam ſunt cycli plærunque fugaces.

Coluri Æquinoctiorum deſignatio, vt hodie, &c.

CYclus hic, à ſummo naſcētem vertice mūdum
Permeat, Arctophylaca petens, per terga Draconis:
Extremámque ſecans Hydrā, mediúmq; ſub aſtris
Centaurum, aduerſum rurſus percurrit ad axem: Pulchra deſignatio Coluri Æquinoctialis.
Hinc Cetum calcans, ſquamoſáque tergora Ceti:
Necnō Lanigerū, & Libram, clarúmque Trigonū:
Andromedæque ſinus imos, faſtigia matris:
Principiúmque ſuum, repetito hîc cardine, claudit.

Coluri Solſtitiorū deſignatio, vt hodie, &c.

ALter, in hunc mediū ſūmmo procūbit ab axe,
Pérque pedes, necnon ceruicem trāſilit Vrſæ:
Quam ſeptem Stellæ primam, mox Sole remoto,
Producunt, nigræ præbentem lumina nocti.
Hinc Geminis Cācrū dirimit: ſtringítque flagrātē
Ore Canem: clauúmque ratis, quæ vicerat æquor. Solſtitialis circuli deſignatio in lōgū Sphæræ.
Inde, axem occultum per gyri Signa prioris
Oppoſita, atque alio rurſus de limite tangit
Te, Capricorne: tuíſq;, Aquila, hîc te calcat ī aſtris:
Pérque Lyrā inuerſam currēs, ſpiráſque Draconis,
Poſteriora pedum Cynoſuræ proterit illic:
Tranſuerſam reſecans vicino in cardine caudam.
Hîc vbi ſe claudit tādem, memor vnde profectus.

Circuli Lactei, qui inter maiores cœli circulos à plæriſque recẽſetur, deſignatio pulcherrima, vt hodie in cœlo per ſerenas noctes ſpectatur.

Vnde dicatur circulus Lacteus.

CIrculus in cœlo manifeſtus nocte ſerena:
Necnon conſpicuo candore notabilis (ex quo
Lacteus Aſtronomis iuſta ratione vocatur)
Inter maiores cyclos plæriſque locatur.
Qui bene in aduerſum poſitas ſuccedit ad Arctos:
Et paulùm à Boreæ tractu ſua fila reducit:
Tranſitque inuerſæ per ſydera Caßiopeæ.
Inde per obliquum deſcendens tangit Olorem:
AEſtiuóſque ſecat fines, Telúmque, Aquilámque:
Temporáque æquantẽ cyclum, zonámque ferẽtem,
Solis equos, intra caudam, quà Scorpius ardet:
Atque Sagittiferi ſummũ, extremúmque ſagittæ:
Thuribulum petit hinc (aram dixere vetuſti)
Deinde ſuos ſinuat flexus per crura, pedéſque
Centauri alterius: rurſusque aſcendere cœlum
Incipit: Argiuámque ratem per apluſtria ſumma,
Atque Canẽ à capite excipit: & cyclũ Capricorni
Diſſecat: inde pedes lambit pulchros Geminorum:
Hic vbi Signiferum rurſus perreptat: & vnum
Mox inuadit Erychthoniũ: téque, vnde profectus,
Caßiopea petens, ſuper ipſum Perſea tranſit:
Orbémque ex illa cœptum, concludit in illa.

Elegans deſcriptio, & deſignatio circuli Lactei.

Cyclus hic,vt dixi,eſt candore notabilis: vnde
Non quærendus erit multùm: nam lumina pulſat
Sponte ſua: ſéque ipſe docet, cogitque videri. Lacteus circulus ex ſe cognitu facilis.
Vtque ſuos arcus per nubila circinat Iris:
Mortaléſque rapit pulchra ad ſpectacula ſurſum:
Sic ſuper incumbens ſtellato in culmine limes
Candidulus, reſupina facit mortalibus ora:
Hóſque ad cœlorum miracula pertrahit vltro.

Ratio nomenclaturæ Lactei circuli, qui Græcis eſt γαλαξία.

NOn hîc celanda eſt famæ vulgata vetuſtas: Poetica, ſed erudita, de Lacteo circulo ratio.
Olim de niueo lactis fluxiſſe liquorem
Pectore reginæ Diuûm: cœlúmque colore
Infeciſſe ſuo: quapropter Lacteus orbis
Dicitur: & nomen cauſa deſcendit ab ipſa.
An maior denſa Stellarum turba corona Alia.
Contexit flammas, & multo lumine candet?
Ac fulgore nitet collato, & luce refuſa?
An fortes animæ, dignatáque nomina cœlo, Alia.
Corporibus reſoluta ſuis, & carcere fracto,
Huc remigrãt celeres: ſummúmq; habitãtia tẽplũ,
AEthereos viuunt annos, ac luce fruuntur?
An verò Phaëton currus auriga paterni Alia.
Peſſimus, aërios tractus incendit, & illis
(In ſignum) genitor veſtigia nota reliquit?
Sed nil hæc ad rem: vt cœpi, cœleſtia tracto.

❧Quatuor circulorum minorũ cœleſtis Sphæræ,deſignationes,vt hodie in cœlo imaginantur:& per ſerenã noctẽ,ab aliis cœli circulis diſtingui poſsũt.Arctici in primis,ſiue Borealis.

Breuis Arctici circuli deſignatio.

ARcticus à Geminis vocitatus circulus Vrſis:
Ex toto Cynoſuram includit:deinde Dracone᷉
Partitur medium,Cephéúmque:ac Caſsiopeam
Tantillum attingit:necnon rutilum caput Vrſæ
Maioris:quæ tota foras(ſi hoc excipis)errat.

❧Tropici Cancri deſignatio , vt hodie in cœlo imaginatur, & à reliquis circulis diſtingui poteſt.

Circuli AEſtiualis cœleſtis deſignatio.

PEr caput,& dorſum fertur tranſire Leonis
Cyclus hic:Arcturũ tãgens ad fœmina: necnõ
Serpentis rictum: poteris cui iungere ferme
Ex humero Engonaſin,doctãq; Lyrã addito Lactis
Deinde viam: Cygníque alam: cui Pegaſus offert,
Obiectátque pedes:cubitũ hinc contingit,& angit
Andromedæ: et Piſcẽ gelidas,q vergit ad Arctos:
Ac(propè)Deltωton: hinc Tauri cornua calcat,
Et Geminos: Cãcrum inde petens,quà cœperat ire.

❧Tropici Capricorni deſignatio,vt hodie,&c.

Deſignatur pulchrè Brumalis circulus.

AEgocerωta patrem cognoſcit circulus iſte:
Pérque pedes trãſit Fuſoris,& illius vndam:

Hic Cetũ à cauda, Eridanũ, Leporémq;, Canémq;
Maiorem truncans: dehinc riuũ Lactis, & Argo.
Hydram præterea magnam: cui deſuper aſtant
Et Crater, Coruúſque: petit mox Scorpion illinc:
Atque Sagittiferi caput opprimit, ac ferit arcum:
Hic vbi curriculum cœptum concludere pergit.

Antarctici circuli deſignatio, vt hodie, &c.

NOn cõſtat, nec ſcitur adhuc Antarcticus ipſe
Circulus, vnde queat certò deſcribier: et ſunt Incerta deſignatio Antarctici circuli.
Qui Arctoum dicant per cũcta referre: quod vnũ
Nos doceant, videántque (precor) qui partibus illis
Explorant pelago terras, cœlúmque remotum.

Admonitio in iam dicta.

NOlim te lateat, quòd erunt aliquot reuolutis
Hinc ſeclis, omnes ſcripti poſitúſq;, ſitúſque
Cyclorum cœli maiorum, ſiue minorum,
In longè varia Signorum parte, locóque
Quàm tibi ſit dictum: nã ſydera, quæ modò formas Iam dictorũ cyclorũ loca tempore mutari.
Conſtituunt, per quas decurrit linea, cyclum
Perficiens, ſedes commutant: quò fit, vt annis
Centum, cuncta gradu vno à ſede priore recedant:
In motum cœli primum nitendo remiſſè,
Per longum (vt latum taceam) ſed non violenter
Quòd dicunt, potiùs cognatis viribus: in quo

Si perſtant, cyclos deſcriptos rite relinquent:
Inque locum venient Stellæ, veniéntque figuræ
Tunc aliæ, aut partes illarum (vt poſtulat ordo)
Hæc videat rerũ cœli ſtudioſus. *Quæ doctè poterunt cyclis aptarier ipſis,*
A quouis cœli hiſtoriam callente decenter.
Verùm, hæc ad noſtros legetur cura nepotes:
Etcœptum repetamus iter, fœlicibus aſtris.

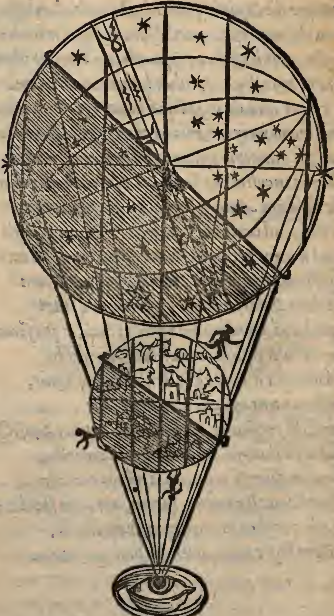
Geographica, ex ſuperioribus pendentia.

Quinque zonarum terreſtrium, quæ totidem parallelis circulis in cœlo reſpondent, & præcipuas mundi regiones conſtituunt, deſcriptio, temperatura, ſitus, & proprietas, iuxta veterũ traditiones.

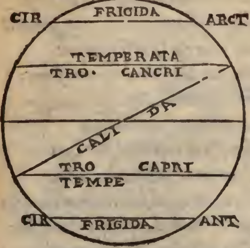
QVinque parallelis (vt ſcripſi) cingitur, atque
Diuiditur cœlum: totidémque plagæ orbe premuntur:
[M]ediæ zonę [te]rreſtris té[mpe]ratura, iux[ta] priſcorũ, [et] iuniorum [se]ntentiam. *Quarum, quæ media eſt, vix eſt habitabilis æſtu:*
Monſtrorum domus, & feruore notabilis ipſo:
Vnde hîc vruntur, ſiccíſque teguntur arenis,
Deſerti tetro ſerpentum afflamine campi:
Vt tradunt veteres: contra quos pugnat, & inſtat
Horum qui migrant illuc ſententia, quíue
Per mare diſcurrunt variè, & noua regna ſalutãt.

Namque die, valido quod Phœbi incanduit æſtu,
Humida nox reficit, paribúſque refrigerat horis:
Præſertim ſub cyclo Æquante, & circiter illum:
Vt mox monſtrabo, quiduis habitabile tradens.
Nix tegit alta duas: ſed quæ inter vtraſq; locātur, Extremę duę
Temperiem retinent, mixta cum frigore flamma: zonæ, & his
Fine, & principio paruam: ad medium, mediocrē: propinquæ.
Hāc nos incolimus, cōtráque Antichthones illam:
Nec dubium Antipodes multis conſiſtere terræ
Partibus, ad centrum conuerſis vndique plantis:
Quod norunt, rectéque ſciunt, paßímque fatentur, Antipodes
Qui ſoluunt ex occaſu, veniúntque per ortum eſſe de expe-
Ad dites Indos, ac fama & nomine notam rientia.
Taprobanā, omnigenum rerum plenā, atque feracē,
Rurſus in occaſum redeuntes orbe peracto.
Necnon qui à Borea exploratis ordine zonis,
Auſtrino tentant axi ſupponere ſeſe:
Quod dū perficiunt, ſatagúntque explere, profectò
Quàm ſit diuerſa in rebus natura creandis,
Et quàm diuerſo mutentur tempora tractu
Agnoſcunt: ſeu mores, lucem, aut aëra ſpectas: Authoris li-
Vt tibi conabor proprio monſtrare libello, bellus de lo-
Si Deus hoſce mihi iuueniles proroget annos. corū naturis
ex vario cœ-
li aſpectu.

Quinque cœleſtiũ Zonarũ, ſeu regionum, ad terrã coaptatio, & poſitus.

Zonarum temperatura & ſitus.

Elegans terreſtrium Zonarum pictura.

De Antipodibus, Periœcis, & Antœcis.

ANtipodas dicunt, qui nobis ex diametro
Plantas obuertunt ſimilíque in vertice cœli
Perſtant : oppoſita quamuis in parte locentur:
Inque parallelis æquè ex Æquante remotis:
Queis cœli eſt facies valde contraria noſtræ:
(Vnus Finitor tamen, & communis Horizon)
Ex quo nobiſcum nil prorſum agnoſcimus eſſe
Illis commune: vt paucis te pergo docere
Cùm Sol Æſtatem nobis vehit, opprimit illos
Triſtis Hyems: quando lux periucunda, diéſque
Nos viſit, tenebræ ſomnos his vndique ſuadent:

Qui dicãtur Antipodes, & vbinam ſint.

Antipodas nobiſcum omnia habere cõtraria.

Dum nobis oritur Phœbus,tunc occidit illis:
Et contrà. Rurſum quoties longiſsima nobis
Lux fulget cum nocte breui:longiſsima nox eſt
His cum luce breui:in ſumma, contraria ſeruant
Cuncta: licet fiant vna & ſimili ratione:
Vt tibi perdoctè diuina ars ſphærica monſtrat.

Qui dicãtur Periœci, & vbinam ſint. Adhæc, quid nobiſcũ habeant commune.

ILLE *ſolet rectè circuncola, vel* περίοικος
Aſtronomis dici,qui diuerſatur in vno
Vſque parallelo nobiſcum:ſtátque ſub vno
Rite μεσημερίῳ*:cum quo communia ferme*
Omnia ſunt nobis: nam zonã habitamus eandem:
Séque polus mundi medium dat ſemper vtrique:
Hinc huic,& nobis diſcrimina quattuor anni,
Ac tempeſtates veniunt,paritérque,ſimúlque:
Necnon & noctis, lucíſque augmenta ſub vnum
Tempus,vt incrementa,cadunt:puto cætera nota.

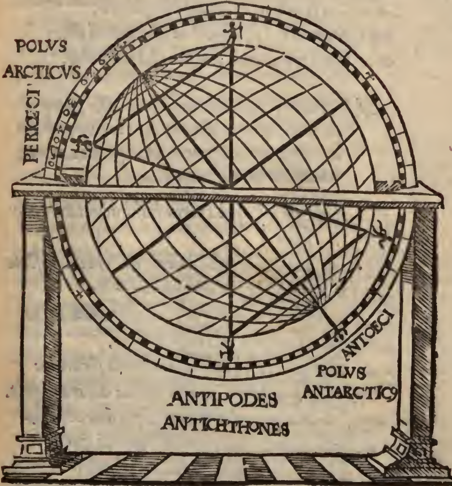
Qui dicãtur Antœci, & vbinam ſint. Adhæc, quid nobiſcũ habeant commune.

ANTICOLAS *propria dixerunt voce Latini,*
Quos Græci ἀντοίκους*: qui ſupponuntur eidem*
Vſque μεσημερίῳ*,nobiſcum collaterales*
Vltra Æquatorem:& ſpatium latum retinentes,
Necnon & longum,Boreali æquale per omne
Huic noſtrò,ad partes Auſtrinas:quò fit, vt illi
Tempora nobiſcum paria affirmentur habere:
Verùm,non pariter,nec in iiſdem partibus anni:
Nam dum nos exercet Hyems,hos æſtus adurit:
Et contrà: variant ſic partes temporis: vnde

Cùm media eſt nobis lux, his media eſt nox.
Et ſic de reliquis: ne ſim verbòſior æquo.

Breuitas cum perſpicuitate, authori familiaris.

Superiorum pictura elegans, & demonſtratio.

ADMONITIO.

Vide pro his doctis.ſphæræ mūdi interpretes.

Hic locus vmbrarum flexus expoſceret omnes
Per modò deſcriptas zonas, vt poſtulat ordo,
Et ſphæræ methodus: verùm, quia tradita ſunt hæc
A multis ſtricta metrorum lege ſolutis,
Fuſè, ac ornatè: viſum eſt te mittere ad illos:
Otia donec erunt cum tempore libera nobis.

Terram vbique habitabilem eſſe, contra plæroſque: ac nullas hodie terreſtres Zonas, ſiue mundi partes & regiones, inhabitabiles dici debere.

Nihil in mūdo inhabitabile.

Credibile eſt, quòd terra habitatur tota: nec vllus
Eſt locus, aut Zona vlla, in qua nō viuere poſſint
Mortales, aptáſque ſibi componere ſedes:
Sit licet immodicum frigus, vel máximus æſtus,
Illic aſſiduè: natura vbi triſtia fixit,
Læta adhibet: crebrò miſcens aduerſa ſecundis:
Atq; vbi dat morbos, medicamina debita gignit.

Immodicum æſtum expugnantia.

Ergo, vbicunque calor nimius reperitur, ibidem
Vel gelidi montes, vel frigida flumina, & ædes,
Aut ſyluæ vmbriferæ, & multis cū fontib⁹ amnes,
Deinde ſpecus multi, loca ſubterranea multa,
Hic ſunt: quæ valeant homines defendere ab æſtu.

Præterea, eſt illic ſemper nox æqua diei:
Quæ Solis radios æquato frigore frænat:
Vnde fit, vt Zonam mediam non eſſe putemus
Deſertam omnino: multos ſed habere colonos,
Arte, ac ingenio, & naturæ munere tutos.
Zonæ etiam extremæ (quas non habitarier aiunt,
Aſsiduis niuibus preſſas, glaciéque perenni)
Poſſunt rite coli: vt ratio non lubrica ſuadet:
Maxima nanque locis lignorum copia in illis
Naſcitur: & fiunt illic hypocauſta, grauéſque
Veſtes, ex variis animantum pellibus: vnde
Frigora propulſant homines, hyemíque reſiſtunt:
Innumeríſque modis glacies eludere norunt.
Congrua non deſunt illis alimenta: cibóſque
Indigenas partim, partim illuc vndique vectos
Accipiunt largè: & quæcunque augere calorem
Internum, externúmue queunt, ſibi ſedulò quærũt.
Non igitur verum eſt, quod nos monuere vetuſti,
Vnius tantùm Zonæ partem, exiguámque,
Naturam humano generi tribuiſſe colendam:
Et reliquum terræ deſertum prorſus, ab ipſis
Piſcibus, atque feris duntaxat ſemper haberi.
Ah, foret indignum certè hoc: natura minoris
Feciſſet nos, quàm bruta: imperiúmque dediſſet
In terris maius quàm homini, & ſpatioſius illis.

Mediã Zonam, & item extremas inhabiles falſò dici.

Extremas mũdi Zonas incoli poſſe.

Immodicum frigus expugnantia.

Falſæ antiquorũ opiniones, de partibus mũdi habitatis.

Pulchra cõcluſio, q̃ habitabilis ſit totus mundus.

Quare, ſi qua fides adhibenda eſt, vera loquenti,
Haud dubiè tellus tota eſt habitabilis: & nil
Obſtat, quin poſsint mortales viuere vbique:
Naturæ auxilium in rebus non deficit vllis:
Ingeniúmque hominis duriſsima quæque refringit.

De mundi climatibus, & illorum diſtinctoribus parallelis, cum recepta cuiuſque ratione, & nomenclatura. Inſuper quòd plura climata, quàm ſeptem ſtatui debeant.

Quid proprie clima, & quomodo circũſcribendum, ac diſtinguendũ.

CLimata dicuntur terræ interualla, duobus
Clauſa parallelis, quib⁹ eſt deſcriptio ſurſum:
Sed ſimilis fingenda tibi, & formanda deorſum:
Verùm, aliter quàm nunc de zonis egimus: vnde
Quiſque parallelus horæ quadrante, propinquum
(Vt mediis horis clima) exuperátque, fugítque:
Si rectè numeres ex Æquatore, polorum
Alterutrum verſus: qui ſolus, vbique diëi,
Et nocti gratis horas tribuit duodenas,
Dum Phœbus proprio motu comprenderit illum:
Sub quo rite locum medium, mediũ quoque ſedem
Mundi, conſtituũt, qui docta Mathemata tractãt.

Ordo, & nomenclatura ſeptem climatũ, ſecundum veteres Aſtronomos

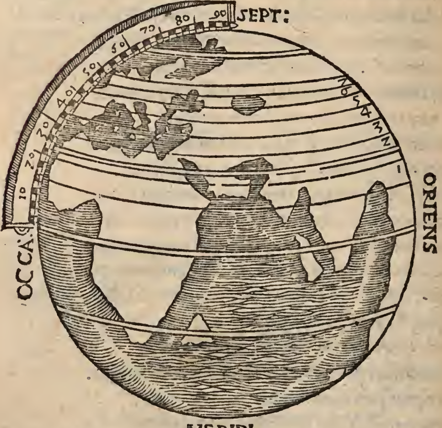
Si placet Aſtronomos veteres audire, ſequíque:
(Quorũ ſcripta velim ſummo tibi honore legẽda)
Duntaxat ſeptem numerabis climata, tali

Ordine: per Meroën, per Niliacámque Sienem:
Pérque Helleſpontũ: atque Boryſthenis oſtia: pérq;
Riphæos monteis: quibus additur vltima Thule.
Inde, per ἀντίχθονα contraria climata tradunt:
Queis dant imparibus ſpatiis noctéſque, diéſque.
At non te fugiet, nos rectè climata plura
Ponere: vt eſſe ſolent varia incrementa dierum:
Maiorem ergo diem vicenis, atque quaternis
Horis ſi conſtare dabis (qua parte polorum
Itur ad extrema) hic tu ſeptem climata tantùm
Nõ tribues: ſed, vt eſt par, vicena, atque quaterna:
Quæ, quantò propiùs veniũt ad vtrũque polorum,
Tantò crede minora: quòd hîc ſe Sphæra coarctet,
Atque, vt ſic dicam, faſtigiet: ac ſtatuatur
Stricta: Æquatorem verſus contraria pones
Ob mediũ: ad quod quæ accedunt, maiora vidẽtur.
Si per quot partes nunc à ſe climata diſtant,
Atque paralleli, vel ab Æquatore, repoſcis:
Te ad libros mittã, quibus hæc mãdãtur ad vnguẽ:
Aut ad præclarum doctorem, perfacilémque:
Nam ſunt quæ hîc ſcribi nequeunt, cõtenta doceri.

Ratio quòd plura climata quàm ſeptem ſtatui debeant.

Excuſatio authoris ſanéquam modeſta.

Pictura ſeptem mundi climatum, iuxta vulgarem modum.

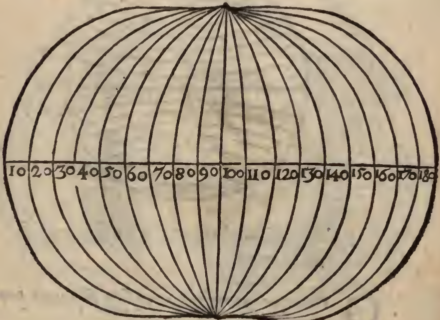

Locorum longitudines quomodo excipiendæ, conſtituendæ, & diſtinguendæ.

Vbi primus Meridianus à quo longitudines locorum excipiuntur, & qualiter procedunt alii.

HIC ego te nolim demum neſcire, quòd ipſa
Linea, quæ terras Fortunæ excurrit, ab axe
Extremo ſurgens, & in illum deinde (ſed vno
Diſſecto in geminas partes Æquante) recurrens,
Per ſummũ Antipodũ cœlũ, quà Sol venit ad nos,

Primum conſtituit, formátque μεσήμβριον: à quo
Promanare ſolet diſtantia longa locorum,
Si exortum verſus properabis tramite recto:
Sic per vtrunque polum, quæ tranſit linea quæuis,
Pérque loci punctum, qui Zenith dicitur: illa
Hic propriũ ſignat, verúmque μεσήμβριον adfert:
Quem certum agnoſcit telluris portio quæque.

Circulorum longitudinum typus, ac pictura.

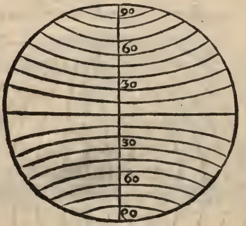

Locorum latitudines quomodo excipiendæ, & diſtinguendæ.

ID ſpatium latũ eſt, quod ab Æquatore recedit Quid lati do regio & quomo excipiatu
Ad Boreã ſurſum, vel ad Auſtrũ ponè, deorſũ,

Donec erit ventum ſub punctum verticis: ipſum
Siue parallelum, qui punctũ hoc trũcat ad vnguẽ:
Idq́ue poli gradibus reſpondet vbique leuati
In Finitoris faciem: cui nomen Horizon:
Sicut nos fuſe, & multis monſtrauimus anté.

Circulorum latitudinum typus, ac pictura.

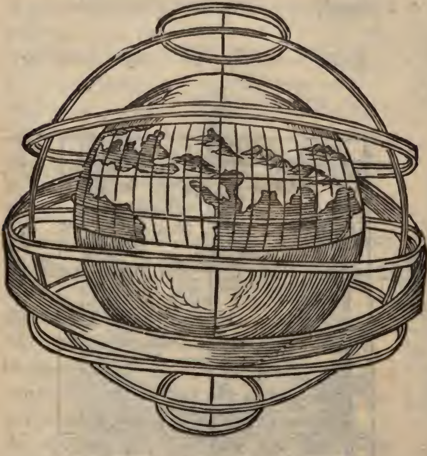

De gradibus longitudinum Geographica quædam.

Meridia notanda locorum gitudi- us.

Q Vemque μεσημέριον cenſent ſuperare propinquum
Quindenis gradibus: qui reddunt protinus horæ
Vnius ſpatium: quantóque μεσήμβριος exit
Longius à medio noctes æquante, diéſque
Orbe: magis coïens geminũ anguſtatur ad axem.

In quo dum terras metiris, ſedulus eſto:
Et ſemel, ac iterum quæ ſit proportio quære,
Tantiſper dum nos meditabimur hoc tibi ſcriptũ.

Præcedentium typus, & demonſtratio.

(Ni fortaſſe polos verſus, vel ad extima mundi)
Quingentis: ſi non Ptolemæus falſa notauit;
Quę relegat, cui ſunt præclara Mathemata cordi.
Sed menſurarum tu hic nomina fortè repoſces:
Quæ magnos vſus, & maxima commoda, rebus
His adferre queunt: ne quid tibi iure negatum
Dicas, id paucis trado, doceóque libenter.

ni gradui
agni circu
in cælo
o. ſtadia
ſpondere.

Pictura hæc, ſuperiora vtcunque demonſtrat.

Geographicarum menſurarum ordo, & nomenclatura.

EX hordei granis Digitus fit quattuor vnus, Quid geographicus digitus.
In latum poſitis, ſeque attingentibus, ipſo
Præcipuè latere: vt res poſtulat, & iubet vſus.
In palmo digitus quater eſt: quater in pede palmus: Palmus.
Paſſum quinque pedes faciunt: paſſus quoque centũ Pes.
Quinque ac viceni, ſtadium dant: mille, repoſtũ eſt Paſſus. Stadium.
In ſtadiis octo: duplicatum dat tibi Leucam Miliare.
Noſtratem: aut duo (ſi mauis) bene millia: verùm Leuca.
Sunt hæc plus nimio: vel plus, quàm par ſit, abũdé.
Quicquid erit reliquum, viua tibi voce magiſter
Exponet: necnon doctiſsima ſcripta virorum,
Qui res cœlorum tractarunt ſydere fauſto:
Nam (vt ſuprà monui) nõ omnia poſſumus omnes,
Nec quocunque loco poſſunt rectè omnia ſcribi.
Addo, quòd cœlis breuitas gratiſsima res eſt.
Plurima, quæ reſtant de Signis, déque Planetis, Authoris belli iſti p
Necnon de formis cœlorum, ſiue figuris tici de reb
Vndique ſtellatis, abſoluam: dum modò doctis cœleſtibu
Audiero primum hoc ſpecimẽ placuiſſe, boníſque: propediẽ cẽ videbu
Qui pauci ſunt: ſed paucis poſſum eſſe beatus:
Hi, ſi noſtra probant, ſatis eſt: quid ruſtica latret
Turba, parum curo: cuius laus, dedecus ingens γνώμη.
Perſonat: à doctis laudari, eſt gloria ſumma.

❧ Ἀναγνώστῃ οὐκ ἀγεωμετρήτῳ, ἀφθόνος μετεωριζόμενος.

HIC, mundi faciem paucis ex ordine pinxi:
Quæ ſit cœlorum fabrica, rite dedi.
Hanc, ſi fortè leges aſtrorum captus amore:
Sis memor authoris, qui regit illa, Dei.
Et ſi quid noſti meliùs, vel doctiùs: ἔα,
Candidus imperti: ſi minùs, iſta feras.

ἐκ πόνου, ὁ κλεός.

❧ FINIS LIBRI TERTII
& vltimi de mundi Sphæra, ſeu Coſmographia: authore Antonio Mizaldo Monluciano.